KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 26. oktoobril 2010 [1]

1. Käesoleva kohtuasja ese on ThyssenKrupp Nirosta GmbH [2] apellatsioonkaebus Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 1. juuli 2009. aasta otsuse peale kohtuasjas ThyssenKrupp Stainless *vs.* Komisjon. [3]

2. Kohtuasi sai alguse komisjoni 20. detsembri 2006. aasta otsusest 2007/486/EÜ, mis käsitleb ESTÜ asutamislepingu artikli 65 alusel algatatud menetlust (juhtum COMP/F/39.234 – Sulami lisamaks – otsuse uuesti vastuvõtmine). [4] Selles otsuses tuvastas Euroopa Ühenduste Komisjon, et Thyssen Stahl AG [5] rikkus 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994 ST artiklit 65, muutes ja rakendades võrdlusmäära, mille alusel arvutati sulami lisamaksu. Selle eest määras komisjon TKS-ile trahvi summas 3 168 000 eurot.

3. Vaidlustatud kohtuotsuses jättis Üldkohus rahuldamata TKS-i nõude esiteks tühistada vaidlusalune otsus ja teiseks vähendada trahvi.

4. Käesolev apellatsioonkaebus tekitab sisuliselt palju küsimusi, mis puudutavad õiguse aluspõhimõtete kohaldamist konkurentsivaidlustele. Mõni neist küsimustest on identne või ka tihedalt seotud nendega, mis tekivad seoses apellatsioonkaebustega, mis on esitatud Üldkohtu 31. märtsi 2009. aasta kohtuotsuse ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon [6] peale ja mille menetlemine on praegu Euroopa Kohtus pooleli liidetud kohtuasjades C-201/09 P ja C-216/09 P, milles ma esitan samuti ettepaneku.

5. Esimene küsimus käsitleb vaidlusaluse otsuse õigusliku aluse kehtivust. Arvestades ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist ja üleminekusätete puudumist, tugines

1 – Algkeel: prantsuse.

2 – Varem ThyssenKrupp Nirosta AG, varem ThyssenKrupp Stainless AG, edaspidi „TKS".

3 – 1. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas T-24/07: ThyssenKrupp Stainless *vs.* komisjon, EKL 2009, lk II-2309, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus".

4 – ELT 2007, L 182, lk 31, edaspidi „vaidlusalune otsus".

5 – Edaspidi „Thyssen".

6 – 31. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas T-405/06: ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk II-771.

komisjon ST artikli 65 lõike 1 rikkumise tuvastamisel ja selle eest karistuse määramisel määruse (EÜ) nr 1/2003 [7] sätetele. Selles osas leian ma, et Üldkohus võis õiguspäraselt tuvastada, et selline õiguslik alus oli kehtiv.

6. Teine küsimus käsitleb seadusjõu ulatust. Kas võistleva kohtuvaidluse puudumise korral saab asuda seisukohale, et toimus sisuline läbivaatamine? On ilmne, et mitte. Minu arvates rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta laiendas seadusjõudu kohtuotsuses sisalduvale sellisele õigusküsimusele, mida Üldkohtus ei vaidlustatud ega arutatud. Ükski õigussüsteem ei saa nimelt taluda, et õiglase kohtuliku arutamise põhitagatiste – mille hulka kuulub võistlevuse põhimõte – järgimine nõrgeneb seadusjõu ülemäärase laiendamise tõttu. Neil põhjustel teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku tühistada vaidlustatud kohtuotsus.

7. Kolmas küsimus käsitleb tegevuse süükspanemist. Sisuliselt seisneb küsimus selles, kas komisjon võis TKS-ile õiguspäraselt omistada vastutuse teise ettevõtja toime pandud rikkumise eest TKS-i ühepoolse avalduse alusel. Ma leian, et niisugune vastutuse omistamine on õigusvastane, kuna see ei arvesta isikliku vastutuse põhimõtet ning jätab tähelepanuta Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneva otsustava asjaolu, et kahe ettevõtja vahel puudub majanduslik järjepidevus. Lisaks täpsustan ma, et selline ametiasutus nagu komisjon, kes peab tagama EÜ artiklis 81 sätestatud põhimõtete kohaldamise, ei saa tegevuse omistamist reguleerivatest normidest ja põhimõtetest kõrvale kalduda ettevõtjate teatavate eraõiguslike kokkulepete alusel.

8. Lõpuks käsitleb neljas küsimus aegumisnormide tõlgendamist. Tegemist on küsimusega, kas komisjon saab veel määrata Thyssenile trahvi konkurentsivastaste tegude eest, mis viimane pani toime 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994. Esiteks tuleb analüüsida, kas juhul, kui liidu kohtule on esitatud hagi, on aegumise peatumisel suhteline mõju, see tähendab, et aegumine peatub üksnes hagejaks oleva ettevõtja suhtes, või *erga omnes* mõju, millisel juhul toimub aegumise peatumine menetluse ajaks kõikide rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes, olenemata sellest, kas nad on hagi esitanud või mitte. Teiseks tuleb analüüsida, milline on mõju aegumise tähtaja arvutamisele kohtuotsusel, millega tühistatakse komisjoni otsus. Pärast aegumise peatumise laadi ja ulatuse uurimist leian ma, et sellised menetlused on alates 24. aprillist 2002 aegunud.

7 – Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (ELT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

I. Õiguslik raamistik

A. *ESTÜ asutamislepingu sätted*

9. ST artiklis 65 on sätestatud:

„1. Keelatud on kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad otseselt või kaudselt takistada, piirata või kahjustada konkurentsi ühisturul, eeskätt need kokkulepped, otsused ja tegevus, millega:

a) kehtestatakse või määratakse kindlaks hinnad;

b) piiratakse või kontrollitakse tootmist, tehnilist arengut või investeeringuid;

c) jagatakse turge, kaupu, kliente või tarneallikaid.

[…]

4. Käesoleva artikli lõike 1 kohaselt keelatud kokkulepped või otsused on tühised ning neile ei saa tugineda üheski liikmesriigi kohtus.

Komisjonil on Euroopa Kohtu kontrollile alluv ainupädevus otsustada, kas nimetatud kokkulepped või otsused on käesoleva artikli sätetega kooskõlas.

5. Komisjon võib ettevõtjatele, kes on sõlminud tühise kokkuleppe, rakendanud või üritanud vahekohtu, trahvi, boikoti või muul teel rakendada tühist kokkulepet või otsust, või otsust, mille heakskiitmisest on keeldutud või mille heakskiit on tagasi võetud, või mille luba on omandatud teadlikult väära või moonutatud informatsiooni esitamise teel, või kelle tegevus on vastuolus käesoleva artikli lõikes 1 sätestatuga, määrata trahve ja karistusmakseid, mis ei ületa käesoleva artikliga vastuolus oleva kokkuleppe, otsuse või tegevuse esemeks olnud kaupade kahekordset käivet, mis ei välista seda, et juhul, kui kõnealuse kokkuleppe, otsuse või tegevuse esemeks on toodangu, tehnilise arengu või investeeringute piiramine, võib nimetatud ülemmäära trahvide puhul tõsta 10 protsendini asjaomaste ettevõtjate aastakäibest, ja karistusmaksete puhul 20 protsendini päevakäibest. [Siin ja edaspidi on osundatud lepingut tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]”

10. Vastavalt ST artiklile 97 lõppes ESTÜ asutamislepingu kehtivus 23. juulil 2002.

B. *EÜ asutamislepingu sätted*

11. EÜ artikli 305 lõikes 1, mis tunnistati Lissaboni lepingu jõustumisega kehtetuks, oli sätestatud:

„Käesoleva lepingu sätted ei mõjuta Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingu sätete kohaldamist, eelkõige liikmesriikide õigusi ja kohustusi, kõnealuse ühenduse institutsioonide volitusi ega nimetatud lepinguga söe ja terase ühisturu toimimiseks ettenähtud eeskirju."

C. *Määrus nr 1/2003*

12. Meenutagem, et määrus nr 1/2003 käsitleb EÜ artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamist.

13. Määruse artikli 7 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui komisjon kaebuse põhjal või omal algatusel leiab, et [EÜ] artiklit 81 või 82 rikutakse, võib ta otsusega nõuda asjaomastelt ettevõtjatelt või ettevõtjate ühendustelt sellise rikkumise lõpetamist. […] Õigustatud huvi korral peaks komisjonil ühtlasi olema õigus teha otsus varasema rikkumise toimumise kohta."

14. Kõnealuse määruse artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt võib komisjon oma otsusega määrata ettevõtjatele ja ettevõtjate ühendustele trahve, kui need tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu rikuvad EÜ artiklit 81 või 82.

15. Määruse nr 1/2003 artiklis 25 on kehtestatud menetluse aegumist reguleerivad sätted.

16. Need sätted on sisuliselt identsed nendega, mis on ette nähtud komisjoni 6. aprilli 1978. aasta otsuses nr 715/78/ESTÜ Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingus ette nähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta. [8]

17. Otsuse nr 715/78 artikli 1 lõigete 1 ja 2 ning määruse nr 1/2003 artikli 25 lõigete 1 ja 2 kohaselt on menetlus aegunud, kui komisjon ei ole trahvi või muud karistust

8 – EÜT L 94, lk 22. Kõnealused normid said alguse nõukogu 26. novembri 1974. aasta määrusest (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61), mis ei ole käesolevas kohtuasjas kohaldatav.

määranud viie aasta jooksul alates päevast, mil rikkumine lõppes.

18. Otsuse nr 715/78 artikli 2 lõigete 1 ja 2 ning määruse nr 1/2003 artikli 25 lõigete 3 ja 4 kohaselt võivad aegumistähtaja kulgemise siiski katkestada komisjoni mis tahes meetmed, mille eesmärk on rikkumist uurida või algatada selle suhtes menetlus. Nende meetmete hulka kuuluvad teabenõuded, volitus kontrolli läbiviimiseks, menetluse algatamine või vastuväidetest teatamine. Aegumistähtaeg katkeb kõikide rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes.

19. Otsuse nr 715/78 artikli 2 lõikes 3 ja määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikes 5 on kehtestatud piirtähtaeg. Nendes on sätestatud, et katkenud aegumistähtaja kulg algab iga kord uuesti. Aegumistähtaeg möödub siiski hiljemalt päeval, mil kahekordse aegumistähtajaga võrdne ajavahemik lõpeb, ilma et komisjon oleks määranud trahvi või karistusmakset. Tähtaeg pikeneb aja võrra, mille jooksul oli aegumistähtaeg peatunud.

20. Lõpuks on otsuse nr 715/78 artiklis 3 ja määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikes 6 täpsustatud, et menetlusega seotud aegumistähtaja kulgemine peatub komisjoni otsuse Euroopa Kohtus läbivaatamise ajaks.

II. Asjaolud

21. Asjaolud, nagu need nähtuvad vaidlustatud kohtuotsusest, võib kokku võtta järgmiselt.

22. Saksa õiguse alusel asutatud äriühing Krupp Thyssen Nirosta GmbH loodi 1. jaanuaril 1995 Thysseni ja Fried Krupp AG Hoesch-Kruppi tegevuse koondumisel roostevabast terasest lametoodete sektoris. Thyssen jätkas oma tegevust teistes sektorites sõltumatult. [9]

23. Paljudelt roostevaba terase tootjatelt 16. märtsil 1995 palutud teabe alusel saatis komisjon 19 ettevõtjale 19. detsembril 1995 vastuväiteteatise. Pärast seda, kui teatud ettevõtjad, nende hulgas TKS ja Thyssen avaldasid soovi teha koostööd, saatis komisjon neile 24. aprillil 1997 uue vastuväiteteatise, millele TKS ja Thyssen vastasid eraldi.

9 – Ärinime korduva muutmise tulemusel muutus Krupp Thyssen Nirosta GmbH kõigepealt ThyssenKrupp Stainless AG-ks ja lõpuks ThyssenKrupp Nirosta GmbH-ks.

24. Komisjonile 23. juulil 1997 saadetud kirjas (edaspidi „23. juuli 1997. aasta avaldus") märkis TKS järgmist:

„Olete eespool viidatud menetluses [juhtum IV/35.814 – ThyssenKrupp Stainless] palunud [Thysseni] seaduslikult esindajalt […], et [TKS] sõnaselgelt kinnitaks, et ta võttis vastutuse [Thysseni] võimalike tegude eest pärast [Thysseni] roostevabast terasest lametoodete tegevuse üleminekut selles osas, kus küsimus on käesoleva menetluse esemeks olevates roostevabast terasest valmistatud lametoodetes ja puudutab kuni 1993. aastani kestnud ajavahemikku. Selles kirjas kinnitame seda sõnaselgelt."

25. Otsuses 98/247/ESTÜ [10] tuvastas komisjon, et enamik roostevabast terasest lametoodete tootjatest, nende hulgas TKS ja Thyssen, rikkusid ST artikli 65 lõiget 1, leppides Madridis 16. detsembril 1993 peetud koosolekul kokku kooskõlastatult hindade tõstmises alates 1. veebruarist 1994.

26. Komisjon teavitas 23. juuli 1997. aasta avalduse alusel sellest otsusest üksnes TKS-i. Seega määras komisjon talle trahvi mitte üksnes tema enda tegevuse eest, vaid ka Thyssenile süükspandavate asjaolude eest, mis puudutasid ajavahemikku detsembrist 1993 kuni 1. jaanuarini 1995.

27. TKS esitas 11. märtsil 1998 hagi, milles ta palus nimelt algse otsuse tühistada.

28. Üldkohus tühistas 13. detsembri 2001. aasta otsusega kohtuasjas Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon [11] algse otsuse osas, milles see omistas TKS-ile vastutuse Thysseni poolt toime pandud ST artikli 65 lõike 1 rikkumise eest, ning vähendas seetõttu trahvi. Kohus leidis, et komisjon ei võimaldanud TKS-il esitada oma märkusi Thyssenile ette heidetud asjaolude kohta ning rikkus seega TKS-i kaitseõigusi.

29. Euroopa Kohus jättis 14. juuli 2005. aasta otsusega kohtuasjas ThyssenKrupp *vs.* komisjon [12] rahuldamata selle kohtuotsuse peale TKS-i ja komisjoni esitatud apellatsioonkaebused.

30. Pärast kirjavahetust TKS-iga ja Thysseniga saatis komisjon esimesele 5. aprillil 2006 uue vastuväiteteatise. TKS vastas sellele 17. mail 2006 ning tema avalik ärakuulamine toimus 15. septembril 2006.

10 – 21. jaanuari 1998. aasta otsus 98/247/ESTÜ, mis käsitleb ESTÜ asutamislepingu artikli 65 alusel algatatud menetlust (juhtum IV/35.814 – sulami lisamaks) (EÜT L 100, lk 55, edaspidi „algne otsus").

11 – 13. detsembri 2001. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-45/98 ja T-47/98: Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon, EKL 2001, lk II-3757.

12 – 14. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-65/02 P ja C-73/02 P: ThyssenKrupp *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-6773.

31. Komisjon võttis 20. detsembril 2006 vastu vaidlusaluse otsuse. See otsus on adresseeritud üksnes TKS-ile. Otsuse preambuli kohaselt põhines see otsus nimelt ESTÜ asutamislepingul ja selle ST artiklil 65 ning EÜ asutamislepingul ja määrusel nr 1/2003. Vaidlusaluse otsuse resolutsioonis on ette nähtud:

„*Artikkel 1*

[Thyssen] on rikkunud [ST] artikli 65 lõiget 1 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994, kuna ta muutis ning rakendas kooskõlastatult sulamilisandi arvutamise mudeli normväärtust ja et sellise teguviisi eesmärk ja tagajärg oli piirata ja moonutada konkurentsi normaalset toimimist ühisturul.

Artikkel 2

1. Artiklis [1] märgitud rikkumiste eest määratakse trahv summas 3 168 000 eurot.

2. Kuna [TKS] võttis 23. juuli 1997. aasta [avaldusega] endale vastutuse [Thysseni] tegude eest, määratakse trahv [TKS–ile].

[…]"

III. Hagi Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

32. TKS esitas EÜ artikli 230 alusel vaidlusaluse otsuse peale tühistamishagi, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 6. veebruaril 2007.

33. Hagi põhines kümnel väitel.

34. Kaks esimest väidet puudutasid vaidlusaluse otsuse õiguslikku alust ning hõlmasid vastavalt *nulla poena sine lege* põhimõtte rikkumist ST artikli 65 lõike 1 kohaldamise tõttu pärast 23. juulit 2002 ning määruse nr 1/2003 ja ST artikli 65 kombineeritud kohaldamise õigusvastasust.

35. Kolmandas väites leidis TKS, et eespool viidatud 14. juuli 2005. aasta kohtuotsuses ThyssenKrupp *vs.* komisjon tuvastas Euroopa Kohus, et ta ei olnud vastutav Thysseni toime pandud tegude eest, ning sellel järeldusel on seadusjõud. Neljandas väites tuginhowever ta seejärel 23. juuli 1997. aasta avalduse õigusvastasusele.

36. Viiendas ja kuuendas väites leidis TKS, et rikutud on õiguskindluse põhimõtet ja *non bis in idem* põhimõtet. Seitsmenda väite kohaselt on tegemist aegumisnormide rikkumisega, kuna Thysseni toime pandud rikkumine oli aegunud. Kaheksas ja üheksas väide

puudutasid kaitseõiguste rikkumist, kuna esiteks on rikutud õigust tutvuda toimikuga ning teiseks on vastuväiteteatis õigusvastane.

37. Teise võimalusena leidis TKS kümnendas väites, et trahvisumma oli arvutatud valesti, kuna komisjon ei võtnud arvesse seda, et ta ei vaidlustanud rikkumise kui sellise asetleidmist.

38. Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 37 ja 38 on täpsustatud, et pooled kuulati ära 11. detsembri 2008. aasta kohtuistungil ning et sellel kohtuistungil teatas TKS, et ta võtab 23. juuli 1997. aasta avalduse tagasi, ning see kanti kohtuistungi protokolli.

39. Vaidlustatud kohtuotsusega jättis Üldkohus hagi rahuldamata ning mõistis kohtukulud välja TKS-ilt.

40. Sisuliselt leidis ta, et ST artikli 65 lõike 1 kohaldamine pärast 23. juulit 2002 sellele kuupäevale eelnenud asjaoludele ei riku *nulla poena sine lege* põhimõtet ning et selle kohaldamiseks võis komisjon oma pädevuse rajada määrusele nr 1/2003. Üldkohus leidis, et eespool viidatud 14. juuli 2005. aasta kohtuotsuses ThyssenKrupp *vs.* komisjon tuvastas Euroopa Kohus, et TKS oli 23. juuli 1997. aasta avalduse kohaselt vastutav Thysseni tegude eest, ning et sellel järeldusel on seadusjõud.

41. Üldkohus leidis, et karistuse ja vastutuse ülekandmise õiguslikud alused olid piisavalt selgelt kindlaks määratud esiteks määruse nr 1/2003 artikli 7 lõikes 1 ja artikli 23 lõikes 2 ning teiseks 23. juuli 1997. aasta avalduses. *Non bis in idem* põhimõtte väidetava rikkumisega ei olnud kohus nõus, kuna nimetatud avalduse kohaselt oli Thysseni rikkumine TKS-ile süükspandav. See rikkumine ei olnud Üldkohtu hinnangul aegunud, kuna aegumist tuleb hinnata TKS-i suhtes ning aegumine oli algset otsust puudutava kohtumenetluse ajal peatunud.

42. Viimaks otsustas Üldkohus, et vastuväiteteatis oli nõuetekohane ning et komisjon ei olnud rikkunud TKS-i õigust tutvuda toimikuga ega rikkunud õigusnormi, kui ta jättis arvesse võtmata selle, et selle rikkumise asetleidmist väidetavalt ei vaidlustatud.

IV. Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

43. Apellatsioonkaebuse toetuseks palub TKS Euroopa Kohtul tühistada vaidlustatud kohtuotsus, teise võimalusena saata kohtuasi tagasi Üldkohtusse ning kolmanda võimalusena vähendada selle trahvi summat, mis talle määrati vaidlusaluse otsuse artikli 2 alusel. Lisaks palub ta mõista kohtukulud välja komisjonilt.

44. Komisjon palub jätta apellatsioonkaebuse rahuldamata ja mõista kohtukulud välja TKS-ilt.

V. Apellatsioonkaebus

45. TKS esitab viis väidet, millest esimene puudutab *nulla poena sine lege* põhimõtte rikkumist ST artikli 65 lõike 1 kohaldamise tõttu pärast 23. juulit 2002, määruse nr 1/2003 artikli 23 väära kohaldamist ST artikli 65 lõike 1 suhtes, ESTÜ asutamislepingule allakirjutanud riikide suveräänsuse rikkumist ning Üldkohtu 12. septembri 2007. aasta otsuse González y Díez *vs.* komisjon [13] kohaldamatust käesoleva kohtuasja asjaoludele.

46. Teises väites leiab TKS, et asjaolu, et talle omistati vastutus Thysseni tegude eest, ei olnud seadusjõuga tuvastatud eespool viidatud Euroopa Kohtu 14. juuli 2005. aasta kohtuotsuses ThyssenKrupp *vs.* komisjon, et Üldkohus jättis tähelepanuta *res iudicata* põhimõtte ulatuse, et Üldkohus rikkus tema kaitseõigusi ning et Üldkohus tuvastas valesti, et 23. juuli 1997. aasta avaldusega läks Thysseni vastutus temale üle.

13 – 12. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-25/04: González y Díez *vs.* komisjon, EKL 2007, lk II-3121.

47. Kolmas väide puudutab nii vaidlusaluse otsuse õigusliku aluse kui vastutuse ülemineku osas täpsuse puudumist ning seda, et Üldkohus oli ekslikult pidanud täpsust piisavaks. Neljandas väites heidab TKS Üldkohtule ette aegumist reguleerivate sätete rikkumist. Viies väide puudutab trahvisumma arvutamist reguleerivate põhimõtete rikkumist.

A. *Sissejuhatavad märkused*

48. Nende väidete analüüsimiseks tuleb kõigepealt meenutada konkurentsieeskirjade rakendamise menetluse laadi.

49. Kuigi see menetlus ei ole *stricto sensu* karistusõiguslik, on sellel siiski teatav karistuslik laad. Määruse nr 1/2003 artiklis 23 nimetatud trahvid on oma laadilt ja suuruselt samastatavad kriminaalkaristusega ning pidades silmas komisjoni menetlemis-, uurimis- ja otsuste tegemise ülesandeid, on tema tegevus ettevõtjate suhtes eelkõige karistuslikku laadi. Minu hinnangul kuulub nimetatud menetlus seega „kriminaal[õiguse]" valdkonda Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse

konventsiooni [14] artikli 6 lõike 1 tähenduses ning sellega peavad seetõttu kaasnema kõnealuse sätte kriminaalõigust puudutavas osas ette nähtud tagatised. [15]

50. See seisukoht järgib täielikult Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat. Selleks, et kindlaks teha, kas süüdistus kuulub karistusõiguse valdkonda, lähtub nimetatud kohus kolmest kriteeriumist: rikkumise õiguslik kvalifikatsioon siseriiklikus õiguses, sanktsiooni karistuslik ja hoiatav laad ning selle karistuse raskusaste, mis asjaomasele isikule *a priori* võidakse mõista. [16] Esimene kriteerium on üksnes formaalse ja suhtelise väärtusega ning kaks ülejäänut on alternatiivsed. [17] Euroopa Inimõiguste Kohus on seda arutluskäiku kasutanud paljude halduskaristuste suhtes, [18] mille hulgas on ka siseriikliku konkurentsiasutuse määratud karistused. [19] Võttes arvesse konkurentsiõiguse eesmärki (majandusliku avaliku korra kaitse), karistuste laadi (korraga nii ennetav kui karistav toime ilma igasuguse kahju hüvitamise mõtteta) ja karistuste olulisust (suuresummaline rahaline karistus), peavad nende menetlustega Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnangul kaasnema EIÕK artiklis 6 ette nähtud tagatised.

51. Euroopa Kohtu praktika järgib sama suunda. Tuues esile konkurentsi puudutavate kohtuasjade spetsiifilisuse, kohaldab Euroopa Kohus karistusõiguse algpõhimõtteid ning EIÕK artiklis 6 sätestatud põhitagatisi. Nii möönis Euroopa Kohus otsuses komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, [20] et isikliku vastutuse põhimõte on konkurentsieeskirjadele kohaldatav. [21] Seejärel viitas Euroopa Kohus otsuses Hüls *vs.* komisjon [22] EIÕK artikli 6 lõikega 2 tagatud süütuse presumptsiooni põhimõttele. Selles kohtuasjas leidis liidu kohus, et võttes arvesse asjaomase rikkumise laadi ning selle eest mõistetavate karistuste laadi

14 – 4. novembril 1950 Roomas allkirjastatud konventsioon (edaspidi „EIÕK").

15 – Selle küsimuse kohta vt praegu Euroopa Kohtus pooleliolevad kohtuasjad C-272/09 P: KME Germany jt *vs.* komisjon ning C-73/10 P: Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert *vs.* komisjon.

16 – Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 8. juuni 1976. aasta otsus kohtuasjas Engel jt *vs.* Madalmaad, A-seeria, nr 22, punkt 82. Ülevaate saamiseks Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, mis käsitleb nende kriteeriumide kohaldamist, vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 23. novembri 2006. aasta otsus kohtuasjas Jussila *vs.* Soome, punktid 29–39.

17 – Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 9. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas Ezeh ja Connors *vs.* Ühendkuningriik, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-X, punkt 86.

18 – Näiteks liiklusõnnetuse tulemusel tuvastatud haldusõigusrikkumise kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. veebruari 1984. aasta otsus kohtuasjas Öztürk *vs.* Saksamaa, A-seeria, nr 73; tollirikkumise eest määratud karistuse kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 7. oktoobri 1988. aasta otsus kohtuasjas Salabiaku *vs.* Prantsusmaa, A-seeria, nr 141-A; Prantsuse finantsturgude nõukogu määratud trahvi kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. augusti 2002. aasta otsus kohtuasjas Didier *vs.* Prantsusmaa, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-VII; maksu ümberarvutamise raames määratud lisamaksu kohta vt eespool viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus Jussila *vs.* Soome ning Prantsuse panganduskomisjoni tehtud noomituse kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 11. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas Dubus S.A. *vs.* Prantsusmaa.

19 – Selle kohta vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 9. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas Melchers and Co. *vs.* Saksamaa; 30. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas Société Stenuit *vs.* Prantsusmaa ja 3. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas Lilly *vs.* Prantsusmaa. Vt ka eespool viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused Jussila *vs.* Soome, punkt 43, ja Dubus S.A. *vs.* Prantsusmaa, punkt 35, ning eraldiseisva tõlgenduse kohta, Euroopa Inimõiguste Kohtu 3. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas OOO Neste jt *vs.* Venemaa.

20 – 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni (EKL 1999, lk I-4125).

21 – Punkt 78. Seda kohtupraktikat on kinnitatud (vt 10. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-97/08 P: Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-8237, punkt 77).

22 – 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs.* komisjon (EKL 1999, lk I-4287).

ja raskust, peab süütuse presumptsiooni põhimõte kehtima ettevõtjatele kohaldatavate konkurentsieeskirjade rikkumiste menetlustes, mille tulemusel võidakse määrata trahve või karistusmakseid. [23]

1. Poolte argumendid

54. Esimene väide jaguneb neljaks osaks, mis puudutavad esiteks *nulla poena sine lege* põhimõtte rikkumist seeläbi, et ST artikli 65 lõiget 1 kohaldati pärast 23. juulit 2002, teiseks määruse nr 1/2003 artikli 23 ja ST artikli 65 lõike 1 kombineeritud kohaldamise õigusvastasust, kolmandaks ESTÜ asutamislepingule allakirjutanud riikide suveräänsuse rikkumist ja neljandaks eespool viidatud kohtuotsuse González y Díez *vs.* komisjon – millele Üldkohus viitab vaidlustatud kohtuotsuses – kohaldamatust.

52. Need asjaolud tõendavad piisavalt, et käesoleva apellatsioonkaebuse läbivaatamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata Euroopa Liidu põhiõiguste harta [24] artiklites 47–49 ning EIÕK artiklis 6 sätestatud põhitagatiste järgimisele.

B. *Esimene väide, et vaidlusalusel otsusel puudub õiguslik alus*

a) Esimene osa, mis puudutab *nulla poena sine lege* põhimõtte rikkumist seeläbi, et ST artikli 65 lõiget 1 kohaldati pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist 23. juulil 2002

53. Sisuliselt väidab TKS, et komisjon kaotas ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise tõttu 23. juulil 2002 oma pädevuse karistada ST artikli 65 rikkumise eest ning et ei ole ühtegi õigusnormi, mis annaks sellele institutsioonile volituse kohaldada seda sätet.

55. TKS on seisukohal, et kui otsuse tegemisel tuginetakse ST artiklile 65 pärast 23. juulit 2002, et karistada rikkumiste eest, mis lõppesid enne ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist, rikub see süütegude ja karistuste seaduslikkuse põhimõtet. Kui möönda, et teatud teod, mis kuulusid ESTÜ asutamislepingu kohaldamisalasse, kuuluvad täna EÜ asutamislepingu kohaldamisalasse liidu õiguse järjepidevuse tõttu, läheks see vastuollu rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini

23 – Punkt 150.

24 – ELT 2010, C 83, lk 389, edaspidi „harta".

konventsiooni [25] põhimõtetega ning tähendaks seda, et lubatav oleks karistusõiguse sätete analoogia alusel tõlgendamine.

56. ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise ning ST artiklit 65 puudutavate üleminekusätete puudumise tõttu ei olnud komisjonil enam pärast 23. juulit 2002 sellest sättest tulenevat pädevust. ST artikli 65 ja EÜ artikli 81 vahelise vastavuse küsimus ning *lex specialis*'e kohaldamise küsimus ei ole seega enam käesolevas kohtuasjas asjakohased.

57. Esiteks leiab komisjon, et ESTÜ ja EÜ asutamislepingud kuulusid tõepoolest ühtsesse õiguskorda, mille raames kujutas ESTÜ asutamisleping endast *lex specialis*'t EÜ asutamislepingu suhtes. Seega on järgitud *nulla poena sine lege* põhimõtet, kuna pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist on õigusnormis, mis on sisuliselt identne ST artikliga 65, nimelt EÜ artiklis 81, jätkuvalt keelatud samad kartellikokkulepped. Järelikult tuleb lähtuvalt seaduse ajalist kohaldamist puudutavatest õiguse üldpõhimõtetest ning *lex mitior* põhimõtet arvestades kohaldada õigust, mis on kehtiv asjaolude toimumise hetkel.

58. Teiseks leiab komisjon, et ta on endiselt pädev ST artikli 65 lõiget 1 kohaldama. Arvestades konkurentsieeskirjade rikkumise ühtset keelusüsteemi, komisjoni ainupädevust selles valdkonnas ning ESTÜ ja EÜ asutamislepingute kui *lex specialis*'e ja *lex generalis*'e vahelist suhet, mida iseloomustab eelkõige EÜ artiklis 81 sätestatud kartellikokkulepete keelu üldine laad, moodustasid need asutamislepingud ühtse õiguskorra. Sellele õiguskorrale on kohaldatavad ühenduse õiguse üldpõhimõtted, eelkõige need, mis puudutavad seaduse ajalist kohaldamist, mistõttu on vaatamata ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisele põhjendatud komisjoni pädevuse säilimine.

b) Teine osa, mis puudutab määruse nr 1/2003 artikli 23 ja ST artikli 65 lõike 1 kombineeritud kohaldamise õigusvastasust

59. Esiteks järeldab TKS ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisest, et puudub õiguslik alus ST artikli 65 lõike 1 rikkumise eest karistamiseks. TKS viitab karistusõiguse sätete analoogia alusel tõlgendamise keelule ning väidab, et Üldkohus kasutas sellist tõlgendamist, mööndes, et komisjon võib tugineda määruse nr 1/2003 artiklile 23, et karistada ESTÜ asutamislepingu rikkumiste eest.

25 – *Recueil des traités des Nations unies,* vol. 1155, lk 331.

60. Teiseks meenutab TKS, et liidu kohtu ülesannete hulka ei kuulu sellise õiguslünga täitmine, mis on tingitud ST artikli 65 üleminekusätte puudumisest.

c) Kolmas osa, mis puudutab ESTÜ asutamislepingule allakirjutanud riikide suveräänsuse rikkumist

61. Kolmandaks leiab ta, et tulenevalt pädevuse andmise põhimõttest on EÜ asutamislepingus määratletud komisjoni volitused rangelt piiratud selle asutamislepinguga. Asudes seisukohale, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 kui menetlusnorm on käesolevas kohtuasjas kohaldatav, rikkus Üldkohus õigusnormi. Lisaks ei kuulu seaduse ajalist kohaldamist puudutavad põhimõtted enam kohaldamisele, kuna komisjon kaotas igasuguse pädevuse karistada ST artikli 65 rikkumiste eest.

63. TKS on seisukohal, et vaidlustatud kohtuotsus rikub ESTÜ asutamislepingule allakirjutanud riikide suveräänsust, kuna selle asutamislepingu kehtivuse lõppemisega läks pädevus määrata karistusi selle lepingu valdkonnas tagasi liikmesriikidele, sest allakirjutanud riigid andsid komisjonile karistamispädevuse vaid kuni selle kuupäevani.

62. Komisjon on seisukohal, et Üldkohus kohaldas seaduse ajalist kohaldamist puudutavaid põhimõtteid nõuetekohaselt. EÜ artikli 81 seisund *lex generalis'*ena toob nimelt kaasa selle, et määruse nr 1/2003 artikkel 23 on üldkohaldatav, mis muudab kasutuks ST artikli 65 mis tahes üleminekusätte. Lisaks ei ole komisjon, tuginedes sellest sättest tulenevale pädevusele, rikkunud ühtegi tõlgendamise üldpõhimõtet, kuna õige pädevuse küsimusel puudub seos karistuste seaduslikkuse küsimusega ning Euroopa Kohus on oma praktikas juba nõustunud karistusõigusnormide teleoloogilise tõlgendamisega. [26]

64. Komisjon kahtleb, kas TKS saab eraõigusliku juriidilise isikuna sellisele rikkumisele viidata. Järjepidevuse tõttu samas õiguskorras ei olnud liikmesriikidel, kes nõuandekomitees kinnitasid vaidlusaluse otsuse ühehäälselt, kunagi pädevust võidelda kartellikokkulepete vastu kõnealuses sektoris ning nad ei ole seda pädevust ka kunagi tagasi saanud. TKS püüab nii saavutada vanade juhtumite puhul karistamatust, mis ei ole kooskõlas kartellikokkulepete keelu olulisusega.

26 – 7. juuni 2007. aasta otsus kohtuasjas C-76/06 P: Britannia Alloys & Chemicals *vs.* komisjon (EKL 2007, lk I-4405).

d) Neljas osa, mis puudutab eespool viidatud kohtuotsuse González y Díez *vs.* komisjon kohaldamatust

65. TKS leiab, et Üldkohtu viide eespool toodud kohtuotsuses González y Díez *vs.* komisjon ei ole asjakohane, kuna kohtuasja ese (riigiabi) ning konkurentsimoonutuse mõju ei ole sarnane käesolevas kohtuasjas olevaga. Lisaks puudub kõnealusel rikkumisel mõju tulevikus.

66. Komisjon on arvamusel, et teatavad aspektid käesolevas kohtuasjas ning eespool viidatud kohtuotsuses González y Díez *vs.* komisjon on sarnased, kuna mõlemal juhul leidsid kõik asjaolud aset enne ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist, kuid abi tagasinõudmise või karistamise menetlus toimus pärast 23. juulit 2002. Lisaks võisid konkurentsimoonutused mõlemas kohtuasjas tuua endaga tulevikuks kaasa negatiivse mõju.

2. Minu hinnang

67. Ma analüüsin esimese väite nelja osa koos. TKS palub sisuliselt Euroopa Kohtul võtta seisukoha küsimuses, kas pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist võis komisjon tuvastada ST artikli 65 lõike 1 rikkumise ja selle eest karistada, rajades oma pädevuse määruse nr 1/2003 sätetele, mis – meenutagem – kujutab endast EÜ artikli 81 rakendusmäärust.

68. Käesolevas kohtuasjas tugines komisjon rikkumise tuvastamiseks määruse nr 1/2003 artikli 7 lõikele 1. Lisaks lähtus ta TKS-ile trahvi määramisel selle määruse artikli 23 lõikest 2. Siiski ei arvutanud komisjon kummaski kohtuasjas selle trahvi summat arvutusmeetodi alusel, mis on toodud viimati nimetatud sättes, vaid ST artikli 65 lõikes 5 kindlaksmääratud meetodi kohaselt, ning tegi seda *lex mitior* põhimõtet kohaldades.

69. See ei ole esimene kord, kui komisjon rajab otsuse ESTÜ ja EÜ asutamislepingutest tuletatud materiaal- ja menetlusõiguse kombinatsioonile. Ta tegi täpselt nii kahes teises kohtuasjas. [27]

70. Komisjon toimis nii seetõttu, et puudub üleminekusäte, mis võimaldaks tal pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist tuvastada ST artikli 65 lõike 1 rikkumise ja selle rikkumise eest karistada. Järelikult, kui

27 – Vt eespool viidatud kohtuotsus González y Díez *vs.* komisjon, mille peale ei esitatud apellatsioonkaebust, ning eespool viidatud kohtuotsus ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon, mille peale – meenutagem – esitati apellatsioonkaebused, mille lahendamine on praegu Euroopa Kohtus pooleli (C-201/09 P ja C-216/09 P).

tal ei õnnestu enne selle asutamislepingu kehtivuse lõppemist teha otsust konkurentsivastase tegevuse hilinenult avastamise tõttu või – nagu käesolevas kohtuasjas – esimese otsuse tühistamise tõttu, ei võimalda mitte ükski norm tal tagada sellest sättest tulenevate õiguste ja kohustuste järgimist.

71. Edasi ei puuduta olukordasid, mis on aset leidnud ESTÜ asutamislepingu kehtivuse ajal, kumbki ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamist reguleerivast kahest määrusest, olgu see siis nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus nr 17 [28] või määrus nr 1/2003. Ainult komisjoni teatises teatavate konkurentsijuhtumite käsitlemise kohta tulenevalt ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisest [29] on seda olukorda käsitletud. Selle teatise punktis 31 on ette nähtud järgmist:

„Kui komisjon tuvastab kokkuleppeid puudutavate ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamisel ESTÜ asutamislepingu reguleerimisalasse jäävasse valdkonda kuuluva rikkumise, kohaldatakse sõltumata kohaldamise kuupäevast rikkumise koosseisu faktiliste asjaolude aset leidmise hetkel kehtinud materiaalõigust. Menetluslikult kohaldatakse pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist EÜ õigust […]"

28 – Nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määrus nr 17, esimene määrus asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3).

29 – EÜT 2002, C 152, lk 5.

72. Selle lünga tõttu kasutas komisjon esimest lahendust, mille Üldkohus 25. oktoobri 2007. aasta otsustes kohtuasjas SP *vs.* Komisjon, [30] kohtuasjas T-45/03: Riva Acciaio *vs.* komisjon, kohtuasjas T-77/03: Feralpi Siderurgica *vs.* komisjon, ning kohtuasjas T-94/03: Ferriere Nord *vs.* komisjon tagasi lükkas. Kõigis neis kohtuasjades rajas komisjon oma pädevuse üksnes ESTÜ asutamislepingu sätetele, kuigi selle lepingu kehtivus oli lõppenud. Ferriere Nord SpA suhtes 17. detsembril 2002 tehtud otsuses tugines komisjon ST artikli 65 lõike 1 rikkumise tuvastamisel ST artikli 65 lõikele 4 ning ettevõtjale trahvi määramisel ST artikli 65 lõikele 5.

73. Üldkohus tühistas kõik need otsused pädevuse puudumise tõttu. Eelkõige meenutas ta, et tulenevalt Euroopa Kohtu praktikast [31] peab säte, mis on akti õiguslik alus ning mis annab ühenduse institutsioonile pädevuse vastu võtta kõnealune akt, kehtima selle akti vastuvõtmise ajal.

74. Üheski neist kohtuasjadest ei esitanud komisjon apellatsioonkaebust.

30 – 25. oktoobri 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 ja T-98/03: SP *vs.* komisjon, EKL 2007, lk II-4331.

31 – Vt 4. aprilli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-269/97: komisjon *vs.* nõukogu (EKL 2000, lk I-2257), milles Euroopa Kohus leidis, et „ühenduse õigusaktid tuleb vastu võtta kooskõlas nende vastuvõtmise ajal kehtivate asutamislepingu sätetega" (punkt 45).

75. Käesolevas kohtuasjas pakub komisjon seega välja uue lahenduse, rajades oma otsuse vaidlusaluse otsuse tegemise hetkel kehtinud ESTÜ asutamislepingust tuleneva materiaalõiguse ja EÜ asutamislepingust tuleneva teisese menetlusõiguse kombinatsioonile.

76. Vaidlustatud kohtuotsuses kinnitas Üldkohus selle kombinatsiooni õiguspärasust, tuginedes liidu seadusandja kehtestatud normide teleoloogilisele tõlgendusele. Selleks et tunnustada komisjoni pädevust teha selline otsus, jagas Üldkohus oma arutluskäigu kolmeks osaks. Kõigepealt viitas ta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 75–79 ESTÜ asutamislepingu laadile ja ulatusele liidu õiguskorras. Edasi tugines Üldkohus selle kohtuotsuse punktides 80–84 mõlema asutamislepinguga taotletavate eesmärkide järjepidevusele ja samasusele, kohaldades Euroopa Kohtu väljatöötatud tõlgendamisnorme. Viimaks kontrollis Üldkohus selle kohtuotsuse punktides 85–89, kas komisjon tegutses kooskõlas õiguspärasuse põhimõttega ning eelkõige järgis põhimõtteid, mis käsitlevad õiguse ajalist kohaldamist.

77. Käesolevas ettepanekus toetan ma sarnaselt Üldkohtuga selle õigusliku aluse kehtivust ning kordan seega tema arutluskäiku.

78. Liidu õiguskorras kujutas ESTÜ asutamisleping endast terase- ja söesektori erikorda, tehes erandi EÜ asutamislepinguga kehtestatud üldnormidest. Nende kahe asutamislepingu vaheline suhe oli reguleeritud EÜ artiklis 305. Selle sättega välistati EÜ asutamislepingu ning sellest tuleneva teisese õiguse kohaldamine kaupadele, mis kuuluvad terase- ja söesektorisse, kui tõstatatud küsimused olid ESTÜ asutamislepinguga kehtestatud erinormide ese. [32]

79. Siiski, kui puudusid erisätted, kohaldati EÜ asutamislepingut ja selle rakendussätteid sellesse sektoriaalsesse ühendusse kuuluvatele toodetele [33] ning pärast selle kadumist 23. juulil 2002 laienes EÜ asutamislepingu üldine kohaldamisala sektoritele, mida algselt reguleeris ESTÜ asutamisleping.

80. EÜ asutamislepingu õigusliku raamistiku järgnemine ESTÜ asutamislepingu õiguslikule raamistikule kuulub kahe ühenduse vahelise „funktsionaalse" ühtsuse konteksti. [34] Üsna peatselt tunnistas Euroopa Kohus ühtse õiguskorra olemasolu. [35] Samuti tunnistas kohus, et eksisteerib jätkuv õiguskord, milles tuleb õigusnormide muutmisel tagada õiguslike struktuuride järjepidevus, välja arvatud juhul,

32 – Vt 22. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-408/04 P: komisjon *vs.* Salzgitter (EKL 2008, lk I-2767, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 – Vt 2. mai 1996. aasta otsus kohtuasjas C-18/94: Hopkins jt (EKL 1996, lk I-2281, punkt 14 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 – 15. juuli 1960. aasta otsus liidetud kohtuasjades 27/59 ja 39/59: Campolongo *vs.* ülemamet (EKL 1960, lk 795, 824).

35 – Vt 14. detsembri 1991. aasta arvamus 1/91 (EKL 1991, lk I-6079, punkt 21).

kui seadusandja on väljendanud vastupidist tahet. [36]

81. Eespool viidatud kohtuotsused Busseni [37] ja Lucchini [38] kirjeldavad, kuidas Euroopa Kohus mõistab seda funktsionaalset ühtsust nende kahe asutamislepingu vahel. Need kaks kohtuasja puudutasid Euroopa Kohtu pädevust teha eelotsusetaotluse alusel otsus ESTÜ asutamislepingu normide tõlgendamise kohta.

82. Esimene kohtuasi puudutas olukorda, kus seda pädevust ei olnud vastupidi EÜ artikli 234 sõnastusele sõnaselgelt sätestatud ST artiklis 41. Selle lünga ületamiseks läks Euroopa Kohus kaugemale nende kahe sätte vahelistest erinevustest sõnastuses ning tugines nende sätetega taotletavatele ühistele eesmärkidele ning asutamislepingute eesmärgile ja järjepidevusele. Nii märkis kohus, et „[selle] eesmärgi ja [selle] järjepidevusega läheks vastuollu […] see, et kui tegemist on [EÜ] ja ESTÜ asutamislepingust tulenevate eeskirjadega, kuulub nende mõtte ja ulatuse kindlaksmääramine viimases astmes Euroopa Kohtule, samas kui siis, kui tegemist on ESTÜ asutamislepinguga seotud õigusnormidega, *jääb see pädevus ainult paljude siseriiklike kohtute pädevusse ning nende tõlgendused võivad lahkneda, ja Euroopa Kohtul […] puudub pädevus nende õigusnormide ühtseks tõlgendamiseks* [[39]]” [40].

83. Seejärel kohaldas Euroopa Kohus seda kaalutlust eespool viidatud kohtuasjas Lucchini. See kohtuasi puudutas olukorda, kus ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise tõttu kaotas Euroopa Kohus oma pädevuse teha otsus eelotsuse küsimuste kohta, mis puudutavad selle asutamislepingu tõlgendamist ja kohaldamist. Tunnistades, et ST artikkel 41 ei kuulu tõepoolest enam kohaldamisele, tõdes Euroopa Kohus, et see oleks vastuolus mitte üksnes asutamislepingute eesmärgi ja järjepidevusega, vaid oleks ka ühildamatu ühenduse õiguskorra järjepidevusega, kui Euroopa Kohtul puuduks pädevus tagada selliste ESTÜ asutamislepinguga seonduvate õigusnormide ühetaoline tõlgendamine, mis loovad õiguslikke tagajärgi ka pärast mainitud asutamislepingu kehtivuse lõppemist. [41]

84. Nimelt selle kohtupraktika alusel andis Üldkohus komisjonile vaidlusaluse pädevuse. Jättes tähelepanuta erinevused ST artikli 65 lõike 1 ja EÜ artikli 81 sõnastuses, rõhutas Üldkohus, et liidu kohus peab neid kahte sätet tõlgendama samamoodi ning neil on identsed eesmärgid.

36 – 25. veebruari 1969. aasta otsus kohtuasjas 23/68: Klomp (EKL 1969, lk 43, punkt 13).

37 – 22. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-221/88: Busseni (EKL 1990, lk I-495, punktid 8–16).

38 – 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-119/05: Lucchini (EKL 2007, lk I-6199).

39 – Kohtujuristi kursiiv.

40 – Eespool viidatud kohtuotsus Busseni (punkt 16).

41 – Eespool viidatud kohtuotsus Lucchini (punkt 41).

85. ST artikli 65 lõike 1 ja EÜ artikli 81 lõike 1 sõnastusest nimelt piisab, et tuvastada, et liikmesriigid on soovinud ette näha ühesugused reeglid ning ühenduste meetmete ühesuguse ulatuse. Olgu need oma sõnastuselt nii erinevad kui tahes, väljendavad mõlemad sätted samu vajadusi, milleks on vajadus luua ühisturg, kus valitseb terve ja tõhus konkurents, ning vajadus kehtestada selleks niisuguste kokkulepete keeld, mille eesmärk või tagajärg on tavapärase konkurentsi moonutamine. Nagu Üldkohus märkis, ei ole moonutamata konkurentsi eesmärgi taotlemine terase- ja söesektoris ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise tõttu katkenud, vaid seda jätkatakse lihtsalt EÜ asutamislepingu raames. Lisaks kaitsevad ST artikli 65 lõige 1 ja EÜ artikli 81 lõige 1 samu õiguslikke huve. Tegutsemisvõimaluste osas põhinevad need kaks sätet samadel eeldustel [42] ning nende rakendamine kuulub sama ametivõimu, nimelt komisjoni pädevusse.

86. Neil asjaoludel ning tingimusel, et järgitakse põhimõtteid, mis käsitlevad õiguse ajalist kohaldamist, näib mulle, et Üldkohus võis õigesti jõuda järeldusele, et ühenduse õiguskorra ning selliste eesmärkide järjepidevus, mis juhivad selle toimimist, nõuab, et Euroopa Ühendus kui Euroopa Söe- ja Teraseühenduse õigusjärglane tagaks seoses olukordadega, mis on aset leidnud ESTÜ asutamislepingu kehtivuse ajal, nende õiguste ja kohustuste järgimise, mis selle raames kuulusid liikmesriikidele ja isikutele. [43] Selle mõõnmine, et ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemise tulemusel jäi ühendus ilma sellisest pädevusest, on minu hinnangul seega vastuolus asutamislepingute eesmärgi ja järjepidevusega, mida soovis liidu seadusandja, ning ühildamatu ühenduse õiguskorra järjepidevusega, mida on tunnustanud Euroopa Kohus.

87. Selle tõlgendusega saab muidugi nõustuda vaid siis, kui ühendus, keda käesoleval juhul esindab komisjon, tegutseb kooskõlas üldpõhimõtetega, mis käsitlevad õiguse ajalist kohaldamist. [44] Need põhimõtted, mida Üldkohus meenutab vaidlustatud kohtuotsuse punktis 85, on järgmised.

88. Mis puudutab menetlusnorme, siis kuuluvad need kohaldamisele kõigis kohtuasjades, mis on pooleli hetkel, mil need normid

42 – Selles suhtes on huvitav märkida, et vastavalt liidu seadusandja 1998. aastal kehtestatud suunistele põhineb ST artikli 65 lõiget 1 või artikli 81 lõiget 1 rikkunud ettevõtjale määratava trahvi arvutamine EÜ asutamislepingus kehtestatud kriteeriumidel, st rikkumise raskusel ja kestusel (vt suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171).

43 – Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 83.

44 – Vt Euroopa Kohtu 14. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-450/06: Varec (EKL 2008, lk I-581), milles kohus meenutas, et menetlusnormid on üldjuhul kohaldatavad kõigile normide jõustumise ajal pooleliolevatele kohtuasjadele, erinevalt materiaalõiguse normidest, mida tõlgendatakse tavaliselt nii, et need ei puuduta üldjuhul enne nende jõustumist aset leidnud olukordi (punkt 27).

jõustuvad. Teiste sõnadega peab komisjon uurima ESTÜ asutamislepingu kehtivuse ajal toime pandud rikkumist vastavalt vormi- ja menetlusnõuetele, mille nägid ette tema otsuse tegemise päeval kehtinud sätted ehk siis määruse nr 1/2003 sätted.

89. Seevastu ei ole see nii materiaalõigusnormide puhul. Need ei ole tagasiulatuva jõuga, välja arvatud juhul, kui liidu seadusandja on ette näinud vastupidi.[45] Kohaldatav materiaalõigus on seega see, mis kehtib rikkumise toimepanemise ajal. See norm võimaldab õiguskindluse tagada isikutele, kes lihtsalt peavad teadma oma isikuvabaduse piire, ilma et neid seejärel nende ootustes üllatataks tagasiulatuva jõuga seadusega.

90. Niisugune norm tuleneb süütegude ja karistuste seaduses sätestatuse põhimõttest, mis on ette nähtud harta artikli 49 lõikes 1 ning EIÕK artikli 7 lõikes 1.

91. Harta artikli 49 lõikes 1 on täpsustatud järgmist:

„Kedagi ei tohi tunnistada süüdi kuriteos teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu. Kui pärast kuriteo toimepanemist nähakse seadusega ette kergem karistus, kohaldatakse seda karistust."

92. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 89 Üldkohtu esitatud analüüs on minu arvates täielikult kooskõlas selle põhimõttega. ST artikli 65 lõige 1, mis määratleb rikkumise, kujutas endast küll materiaalõigusnormi, mis kuulub komisjoni poolt kohaldamisele ja mida komisjon tegelikult ka tegi. Vaidlusalune otsus puudutas õiguslikku olukorda, mis lõplikult leidis aset enne ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist, kuna see olukord esines ajavahemikus 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994. Lisaks, arvestades selle *lex specialis* olemust, olid ESTÜ asutamisleping ning selle rakendussätted ainsatena kohaldatavad sellist liiki olukordadele, mis leidsid aset enne selle asutamislepingu kehtivuse lõppemist. Viimaks, nagu märkis Üldkohus, ei olnud liidu seadusandja pärast ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemist ette näinud EÜ artikli 81 tagasiulatuvat kohaldamist.

93. Vaidlusaluse otsuse tegemisel määras komisjon seega karistuse teo eest, mis selle toimepanemise hetkel kujutas endast rikkumist. Kuna see rikkumine oli toime pandud ajavahemikus 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994, oli see selgelt ja täpselt määratletud ST artikli 65 lõikes 1. Lisaks oli see

45 – Erandina sellest reeglist leiab Euroopa Kohus, et materiaalõiguse normid võivad puudutada enne nende jõustumist aset leidnud olukordi, kui nende sõnastuse, eesmärkide, või ülesehituse põhjal on võimalik neile selline toime omistada (eespool viidatud kohtuotsus Varec).

rikkumine karistatav sanktsiooniga, mis oli selgelt määratletud ST artikli 65 lõikes 5. Ettevõtjad olid seega täiesti teadlikud oma teo tagajärgedest nii esimeses menetluses, mis viis algse otsuseni, kui ka käesolevas menetluses. Ma märgin lõpetuseks, et nii erilises kontekstis nagu otsuse uuesti vastuvõtmine ei saanud TKS õiguspäraselt tugineda ESTÜ asutamislepingu kehtivuse lõppemisele, selleks et vältida komisjoni poolt tema suhtes rikkumise tuvastamise otsuse tegemist (tingimusel, et Thysseni toime pandud rikkumine on talle süüks pandav).

94. Menetlusnormide kohta teame, et EÜ artikli 81 rakendamisel on säteteks, mis annavad komisjonile pädevuse teha rikkumise tuvastamise otsus ning karistada EÜ artikli 81 rikkumise toime pannud ettevõtjaid, alates määruse nr 1/2003 jõustumisest 1. mail 2004 selle artikli 7 lõige 1 ja artikli 23 lõige 2. Otsustades, et need sätted kujutavad endast menetlusnorme, toetas Üldkohus seega nende sätete viivitamatut kohaldamist.

95. Selles viimati nimetatud punktis kaldun ma kõrvale Üldkohtu analüüsist. Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 ei anna komisjonile üksnes pädevust määrata trahv. See määrab kindlaks ka trahvi summa. Neil asjaoludel leian ma, et see säte kujutab endast materiaalõigusnormi.

96. Lisaks mõistan ma, et käesoleva kohtuasja konkreetses kontekstis tugines komisjon sellele sättele, et saada pädevus karistada TKS-i. Mis puudutab trahvisummat, siis harta artikli 49 lõikes 1 sisalduva *lex mitior* põhimõtte alusel arvutas komisjon trahvisumma vastavalt ST artikli 65 lõikele 5, selleks et TKS-ile määrata kõige kergem karistus.

97. Eespool toodut arvestades näib mulle, et Üldkohus ei rikkunud seega õigusnormi, kui ta otsustas, et komisjon võis sellises olukorras, nagu on vaatluse all käesolevas kohtuasjas, tugineda määruse nr 1/2003 artikli 7 lõikele 1 ja artikli 23 lõikele 2, et tuvastada kartellikokkulepped, mis on rakendatud ESTÜ asutamislepingu kohaldamisalasse kuuluvas sektoris, ning karistada nende eest.

98. Sellegipoolest pean märkima, et vastupidi vaidlustatud kohtuotsuse punktis 84 esitatud Üldkohtu seisukohale võis komisjon nii tegutseda mitte pärast 23. juulit 2002, mil lõppes ESTÜ asutamislepingu kehtivus, vaid alates 1. maist 2004, mil hakkas kehtima määrus nr 1/2003.

99. See viga ei mõjuta siiski kohtuasja tulemust.

100. Neid kaalutlusi kogumis arvestades teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku lükata esimene väide põhjendamatuse tõttu tagasi.

C. *Teine väide, et TKS-ile Thysseni tegevuse eest vastutuse omistamise osas on rikutud seadusjõu põhimõtet*

1. Poolte argumendid

101. Teises väites on TKS seisukohal, et Üldkohus rikkus õigusnorme, kui ta leidis, et TKS-ile Thysseni toime pandud tegude eest vastutuse omistamise küsimusel on seadusjõud.

102. See väide on jagatud kolmeks osaks.

103. Esimeses osas väidab TKS sisuliselt, et Üldkohus andis vale hinnangu eespool viidatud Euroopa Kohtu otsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punktile 88. TKS on seisukohal, et nimetatud punktis leidis kohus, et hageja ei olnud varaliselt vastutav Thysseni tegevuse eest ja et sellel asjaolul on tänase päeva seisuga seadusjõud. Seetõttu ei saanud komisjon õiguspäraselt määrata talle trahvi Thysseni toime pandud rikkumise eest.

104. Komisjon leiab, et TKS moonutab vaidlustatud kohtuotsust. Nagu Üldkohus leidis, möönis Euroopa Kohus, et võttes arvesse 23. juuli 1997. aasta avaldust, oli komisjonil õigus omistada TKS-ile vastutus Thysseni tegude eest. Lisaks läheb TKS-i tõlgendus vastuollu Euroopa Kohtule esitatud vastuapellatsioonkaebuse eseme endaga. Vastuapellatsioonkaebus piirdus nimelt õigusest olla ära kuulatud loobumise küsimusega. Nii ei olnud Euroopa Kohus kohustatud sisuliselt läbi vaatama avaldust vastutuse võtmise kohta.

105. Teises osas väidab TKS esiteks, et Üldkohus eiras seadusjõu põhimõtet, kui ta laiendas selle põhimõtte ulatust eelmise menetluse vaidluse esemest kaugemale. Selle menetluse ese oli nimelt piiratud TKS-i kaitseõiguste rikkumisega algse otsuse vastuvõtmisel. TKS-i hinnangul ei saa seadusjõud seega takistada esitada uue otsuse peale hagi, milles ta võib väita, et 23. juuli 1997. aasta avaldus

on õigusvastane. Selles suhtes meenutab TKS, et Thysseni tegevuse eest vastutuse temale väidetava üleminekuga seotud asjaolud on muutunud, arvestades selle avalduse tagasivõtmist algse otsuse ja vaidlusaluse otsuse vahelisel ajal.

106. Teiseks väidab TKS, et nii toimides rikub Üldkohus tema kaitseõigusi, kuna ta võtab temalt võimaluse esitada väiteid, mida ta ei ole veel kunagi esitanud.

107. Komisjon on seisukohal, et TKS-i argumendid on vastuolus esimeses kohtuastmes esitatutega, milles ta väitis, et liidu kohus on vastutuse ülemineku küsimuse juba lõplikult lahendanud. See väide on niisiis uus ja seetõttu apellatsioonimenetluse staadiumis vastuvõetamatu.

108. Lisaks puudutab väljakujunenud kohtupraktika kohaselt seadusjõud üksnes asjaomase kohtulahendiga tegelikult või vältimatult ära otsustatud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid. Komisjon täpsustab, et nii algse otsuse suhtes toimunud kohtumenetlus kui ka menetlus, mille tulemusel tehti vaidlustatud kohtuotsus, nõudsid selle küsimuse analüüsimist, kas ta võis 23. juuli 1997. aasta avalduse alusel omistada TKS-ile vastutuse Thysseni toime pandud rikkumise eest.

109. 23. juuli 1997. aasta avaldus oli seega nendes menetlustes vaidluse ese ning eespool viidatud kohtuotsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon punktides 59 ja 62 tuvastas Üldkohus vastutuse omistatavuse, mida apellatsioonkaebuses ei vaidlustatud ning mida pealegi Euroopa Kohus sisuliselt kinnitas. Kuna komisjon on vastavalt EÜ artiklile 233 kohustatud võtma Euroopa Kohtu otsuse täitmiseks vajalikud meetmed, oli tal kohustus kohtu järeldusi arvesse võtta. Lisaks, kuna vaidlusaluse otsuse vastuvõtmine toimus samas haldusmenetluses kui algse otsuse vastuvõtmine, ei saa TKS esitada samade asjaolude kohta erinevaid väiteid.

110. Mis puudutab 23. juuli 1997. aasta avalduse tagasivõtmist, siis väidab komisjon, et see ei olnud õiguslikult enam võimalik, kuna vaidlusalune otsus oli vahepeal juba vastu võetud.

111. Kolmandas osas väidab TKS, et see, kuidas komisjon kandis 23. juuli 1997. aasta avalduse alusel vastutuse üle, on õigusvastane. Esiteks kavatses TKS vastutada üksnes Thysseni vastu esitatud tsiviilvastutuse tuvastamise hagide suhtes. Teiseks ei ole ta konkurentsieeskirjade kohaldamise osas Thysseni õigusjärglane, mistõttu ei ole kohtupraktika kohaselt võimalik vastutust üle kanda. Kolmandaks läheb niisugune ülekandmine vastuollu põhimõttega *ius publicum privatorum pactis mutari non potest*, mille kohaselt

eraõigusliku kokkuleppega ei saa muuta avalikust õigusest tulenevaid tagajärgi.

112. Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu. Esiteks meenutab ta, et TKS võttis 23. juuli 1997. aasta avalduse tagasi üksnes Üldkohtus, vaidlusaluse otsuse suhtes toimunud menetluses. Tagasivõtmine toimus nii, et Thysseni toime pandud teod olid juba aegunud.

113. Teiseks oli kõigile pooltele selge, et tegemist oli mitte tsiviilõigusliku volitamisega, vaid rikkumise eest vastutuse võtmisega trahvi määramiseks. See nähtub TKS-i kasutatud sõnastusest ja faktilistest järeldustest, mis liidu kohus tegi algse otsuse suhtes toimunud menetluses.

114. Kolmandaks ei takista määruse nr 1/2003 artikli 23 lõige 2 seda, et ettevõtjale, kes on omandanud tegevusharu sellistel tingimustel, nagu käesoleval juhul, määratakse trahv, kui ta on komisjonile üheselt avaldanud, et ta soovib võtta vastutuse kartellikokkuleppe eest. See olukord ei ole komisjoni hinnangul sarnane talle edastatud avaldusega, milles teatatakse talle vastutuse võtmisest, milles kaks ettevõtjat on omavahel kokku leppinud. Niisugune vastutuse ülekandmine võiks takistada komisjoni rakenduspädevuse teostamist näiteks vastutuse ülevõtva äriühingu väiksema käibe või halva majandusliku olukorra tõttu.

2. Minu hinnang

115. Enne teist väidet läbi vaatama asumist on vaja meenutada Üldkohtu arutluskäiku vaidlustatud kohtuotsuses ning menetluse etappe.

a) Vaidlustatud kohtuotsus

116. Vaidlustatud kohtuotsuses leidis Üldkohus, et 23. juuli 1997. aasta avalduse kehtivuse ja TKS-ile Thysseni toime pandud tegude eest vastutuse omistamise õiguspärasuse küsimused oli liidu kohus lõplikult lahendanud ning järelikult on neil praeguseks seadusjõud.

117. Sellega seoses analüüsis Üldkohus algse otsuse suhtes toimunud menetluses tehtud kohtuotsuste ulatust.

118. Kõigepealt analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 114 eespool viidatud Üldkohtu 13. detsembri 2001. aasta otsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon ulatust. Ta lähtus eeldusest, et „Esimese Astme Kohtu edasine arutluskäik ja järeldused TKS-i kaitseõiguste rikkumise kohta *olid kui vajalik eeltingimus selleks, et tuvastada 23. juuli 1997. aasta avalduse,* [46] millega TKS kinnitas Thysseni tegude eest vastutuse endale võtmist, *kehtivust*".

119. See „järeldus" sisaldub eespool viidatud Üldkohtu otsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon punktis 62. See punkt on sõnastatud järgmiselt:

„[…] ei ole vaidlustatud seda, et arvestades [23. juuli 1997. aasta avaldust], oli komisjonil erandkorras õigus omistada TKS-ile vastutus Thyssenile etteheidetud rikkumise eest[47] […]. Tuleb nimelt tõdeda, et niisugune avaldus, mis vastab eelkõige ettevõtjate koondumistele omastele majanduslikele kaalutlustele, tähendab, et juriidiline isik, kellele on üle läinud vastutus teise juriidilise isiku tegevuse eest, kuigi see on üle läinud pärast nimetatud tegevusest tuleneva rikkumise kuupäeva, on kohustatud selle eest vastutama isegi siis, kui üldjuhul on kohustatud vastutama füüsiline või juriidiline isik, kes juhtis ettevõtjat rikkumise toimepanemise ajal."

120. Seejärel analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 116–138 eespool viidatud Euroopa Kohtu 14. juuli 2005. aasta otsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon ulatust.

121. Selleks keskendus ta kõnealuse kohtuotsuse punktile 88. See punkt vastab väitele, mille komisjon esitas vastuapellatsioonkaebuses. Komisjon vaidlustas Üldkohtu järelduse, mille kohaselt ta ei olnud järginud TKS-i kaitseõigusi. Täpsemalt heitis ta kohtule ette, et viimane ei võtnud arvesse erilisi asjaolusid, mis lubasid tal vastutuse Thysseni tegevuse eest omistada otse TKS-ile.

122. Eespool viidatud kohtuotsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punkt 88 on sõnastatud järgmiselt:

„Mis puudutab komisjoni toodud […] erilisi asjaolusid, [mis lubavad tal vastutuse Thysseni tegevuse eest omistada TKS-ile], siis piisab, kui esiteks meenutada, et TKS ei ole Thysseni õigusjärglane, kuna viimane eksisteeris kuni [algse otsuse] vastuvõtmiseni eraldiseisva juriidilise isikuna. Ühine tegevus, mis iseloomustab Thysseni ja TKS käitumist

46 – Kohtujuristi kursiiv.

47 – Kohtujuristi kursiiv.

pärast 1. jaanuari 1995, ei ole piisav, õigustamaks enne seda kuupäeva Thysseni tegevuse süüks arvamist TKS-ile […] põhimõtte alusel, mille kohaselt võib juriidilist isikut karistada üksnes talle süüks arvatud tegude alusel. […] on juba märgitud haldusmenetluses tehtud TKS-i avalduste kohta Thysseni tegevuste asjus, et need ei anna alust omistada TKS-ile vastutust Thysseni tegevuse eest enne nimetatud kuupäeva."

123. Euroopa Kohus lükkas seetõttu tagasi väite, mille komisjon oli esitanud oma vastuapellatsioonkaebuse põhjendamiseks.

124. Üldkohus märkis vaidlustatud kohtuotsuses, et selles punktis vastati üksnes komisjoni argumendile, mis puudutas eriliste asjaolude esinemist, ning see ei võimalda järeldada, et Euroopa Kohtu hinnangul ei saa TKS-i pidada Thysseni tegevuse eest vastutavaks.

125. Sellest tulenevalt järeldab Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 139, et „ühenduse kohus leidis, et arvestades 23. juuli 1997. aasta avaldust, oli komisjonil erandkorras õigus TKS-ile süüks panna Thyssenile etteheidetud tegevus", ning otsuse punktis 144, et „[seda] õigusküsimust, st 23. juuli 1997. aasta avalduse kehtivust õigusliku alusena Thysseni tegevuse [TKS-ile] süükspanemiseks ja viimasele määratud karistust *on ühenduse kohus juba uurinud ja andnud sellele lõpliku lahenduse ning järelikult on sellel lahendil seadusjõud*".[48] Selle kohtuotsuse punktis 145 leiab Üldkohus seega, et „[s]eadusjõu tõttu ei saa seda küsimust Esimese Astme Kohtule uuesti esitada ja ta ei saa seda uuesti uurida", ning lükkab sellest tulenevalt vastuvõetamatuse tõttu tagasi väite vastutuse ülemineku õigusvastasuse kohta.

b) Minu analüüs

126. Sarnaselt TKS-iga olen ma seisukohal, et Üldkohus on seda küsimust analüüsides toime pannud mitu õigusnormide rikkumist.

127. Esiteks leian ma, et Üldkohus andis eespool viidatud Euroopa Kohtu otsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punktile 88 vale tõlgenduse.

128. Nimetatud punktis lükkas Euroopa Kohus minu arvates väga selgelt ümber järelduse, mille Üldkohus tegi eespool viidatud

48 – Kohtujuristi kursiiv.

kohtuotsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon punktis 62 väidetavate eriliste asjaolude esinemise kohta. Eespool viidatud kohtuotsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punkti 88 pelgast lugemisest piisab selles veendumiseks. Nii ei saanud Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 139 õiguspäraselt leida, et „ühenduste kohus" toetab sellist süükspanemist. See kujutab endast minu hinnangul esimest õigusnormi rikkumist.

129. Teiseks olen ma seisukohal, et Üldkohus ei kohaldanud seadusjõu põhimõtet õigesti, kuna 23. juuli 1997. aasta avalduse kehtivuse ja vastutuse ülekandmise õiguspärasuse küsimuste üle ei toimunud esimeses kohtuastmes poolte vahel võistlevat vaidlust.

130. Euroopa Kohus on tunnustanud ülimat olulisust, mis on nii liidu õiguskorras kui liikmesriikide õiguskordades seadusjõu järgimise põhimõttel.[49] See põhimõte on õiguskindluse põhimõtte väljendus.[50] See tagab õiguse ja õigussuhete stabiilsuse kui ka korrakohase õigusemõistmise. Kohtulahendeid, mida ei saa edasi kaevata, omandavad isikutevahelistes suhetes vaidlustamatu iseloomu, muutudes seega õiguslikeks asjaoludeks. Nende asjaoludega tuleb arvestada.

131. On üldtunnustatud, et seadusjõud esineb üksnes selle suhtes, mis oli otsuse esemeks. Nõue peab olema sama, see peab põhinema samadel alustel ja puudutama samu pooli. Seadusjõud takistab niisiis seda, et pooled pöörduvad kohtusse nõudega, mis on identne sellega, mille põhjendatuse või põhjendamatuse kohta on juba otsus tehtud, ning võimaldab seega vältida juba lahendatud olukordade lõputut vaidluse alla seadmist.

132. Euroopa Kohus on möönnud, et seadusjõud ei puuduta ainult tühistava kohtuotsuse resolutsiooni, vaid laieneb ka kohtuotsuse põhjendustele, mis on resolutsiooni toetamiseks vajalikud ja viimasest seetõttu lahutamatud. Kohus on väljakujunenud kohtupraktikast nähtuvalt seisukohal, et „kohtuotsuse seadusjõu põhimõte puudutab üksnes asjaomase kohtulahendiga tegelikult või vältimatult ära otsustatud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid".[51] Kui ma ei eksi, siis ei ole Euroopa Kohus seevastu teinud otsust seadusjõu

49 – Vt 29. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-526/08: komisjon *vs.* Luksemburg (EKL 2010, lk I-6151, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 – 1. juuni 1999. aasta otsus kohtuasjas C-126/97: Eco Swiss (EKL 1999, lk I-3055, punkt 46). Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 28. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas Brumărescu *vs.* Rumeenia, *Recueil des arrêts et décisions* 1999-VII, milles inimõiguste kohus kinnitab otsesõnu, et õiguskindlus nõuab, et „kohtute poolt mis tahes vaidlusele lõplikult antud lahendust ei seataks enam kahtluse alla" (punkt 61).

51 – Vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Luksemburg (punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

ulatuse piiride kohta juhul, kui õiglase menetluse menetluslikke tagatisi ei ole järgitud.

133. Sellega on aga tegemist käesolevas kohtuasjas. Üldkohus laiendas vaidlustatud kohtuotsuses seadusjõudu põhjendusele, mida ei olnud tema menetluses vaidlustatud ja mille suhtes pealegi ei toimunud poolte vahel mingit võistlevat vaidlust. Ma leian, et kuna seadusjõu põhimõtte niisugune tõlgendus rikub õiglase menetluse toimumiseks olemuslikult tähtsaid menetluslikke tagatisi ning eelkõige võistlevuse põhimõtet, on tegemist õigusnormi rikkumisega.

134. Kas saab mõistlikult möönda, et seadusjõud hõlmab ka põhjendust, mis puudutab menetlusega seotud õigusi sisuliselt, samas kui pooled ei ole selle üle tegelikult vaielnud?

135. Võistlevuse põhimõte on liidu õiguse aluspõhimõte,[52] mis kuulub kaitseõiguste ja õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele hulka, mis on tagatud esiteks harta artikliga 47 ja teiseks EIÕK artikliga 6.

136. Euroopa Kohus kinnitas taas selle põhimõtte olulisust ja piirjooni 2. detsembri 2009. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Iirimaa jt.[53] Võistlevuse põhimõtet kohaldatakse igas menetluses, mille tulemusel võib ühenduse institutsioon teha otsuse, mis mõjutab tuntaval määral isiku huve. Sellest tulenevalt kohaldatakse seda liidu kohtutes. Lisaks kohaldatakse seda kõigi kohtuvaidluse poolte – nii eraõiguslike isikute kui ka liikmesriikide või institutsioonid kasuks.

137. Euroopa Kohus on seisukohal, et võistlevuse põhimõte annab igale menetluse poolele õiguse tutvuda asjaoludega, millele kohus oma tulevase otsuse rajab, ja võimaluse nende üle vaielda. See võimaldab kohut paremini teavitada. Kõikide vaidluse lahendust mõjutada võivate asjaolude üle pooltel vaielda laskmine võimaldab kohtul teha otsuse täiesti erapooletult ja teadlikuna nii faktilistest kui õiguslikest asjaoludest. See võimaldab ka tekitada usaldust, mis isikutel peab olema õigusemõistmise toimimisse. See usaldus eeldab, et pooltele on olnud tagatud võimalus esitada oma seisukoht kõikide asjaolude kohta, millele kohus oma otsuse rajas.

52 – 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-413/06 P: Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala (EKL 2008, lk I-4951, punkt 61).

53 – 2. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-89/08 P: komisjon *vs.* Iirimaa jt, EKL 2009, lk I-11245, punktid 50–59. Ülevaate saamiseks kõnealuse põhimõtte sisust vt minu ettepanek selles kohtuasjas, punktid 87–107.

138. See kohtupraktika on kooskõlas tõlgendusega, mille on Euroopa Inimõiguste Kohus andnud õigusele võistlevale menetlusele. See õigus on osa EIÕK artiklis 6 sätestatud õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuna selle konventsiooniga soovitakse tagada konkreetseid ja tõhusaid õigusi, on selles kehtestatud eelkõige igale kohtule kohustus poolte väiteid, argumente ja tõendeid tõhusalt uurida.

139. Võistlevuse põhimõte mitte üksnes ei anna igale menetluspoolele õigust tutvuda kohtule esitatud tõendite ja märkustega ning nende üle vaielda. Nagu Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Iirimaa jt sõnaselgelt möönis, hõlmab see ka „poolte õigust tutvuda kohtu omal algatusel tõstatatud õiguslike väidetega, millele kohus kavatseb oma otsuses tugineda, ning nende üle vaielda". Euroopa Kohtu hinnangul on selleks, et täita nõudeid, mis tulenevad õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele, nimelt oluline, et pooled oleksid tutvunud nii faktiliste kui ka õiguslike asjaoludega, mis on menetluse tulemuse suhtes määravad, ja saaksid võistlevalt nende üle vaielda. Kui välja arvata erijuhud nagu eelkõige need, mis on ette nähtud liidu kohtute kodukordades, ei saa kohus kohtuotsuses tugineda omal algatusel tõstatatud õiguslikule väitele – isegi kui see on avalikul huvil põhinev väide – ilma et ta oleks enne kutsunud pooli esitama selle väite kohta oma märkusi.

140. Euroopa Kohus tuletas selle kohustuse Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, mille kohaselt peab kohus ise järgima võistlevuse põhimõtet, eelkõige kui ta lahendab kohtuasja sellise põhjenduse alusel, mida ta käsitleb omal algatusel. [54]

141. Käesolevas kohtuasjas ilmneb eespool viidatud kohtuotsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon punkti 62 sõnastusest selgelt, et Üldkohus tõstatas omal algatusel komisjoni poolt vastutuse ülekandmise õiguspärasuse küsimuse. [55] Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punkti 114 viimases taandes märgib, oli 23. juuli 1997. aasta avalduse kehtivuse tuvastamine vajalik eeltingimus edasisele järeldusele kaitseõiguste rikkumise kohta.

142. Selle õigusküsimuse üle ei toimunud siiski poolte vahel mingit tõhusat vaidlust. Esiteks ei olnud tegemist vaidlusaluse küsimusega, mida pooled oleksid kohtus vaidlustanud. Seega pooled ei vaielnud. Teiseks ei palunud Üldkohus pooltel esitada oma

54 – Eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt (punkt 54).

55 – Selles punktis märkis Üldkohus, et „ei ole vaidlustatud seda, et arvestades […] 23. juuli 1997. aasta avaldust, oli komisjonil erandkorras õigus omistada [TKS-ile] vastutus Thyssenile etteheidetud rikkumise eest [ning et] [t]uleb tõdeda, et niisugune avaldus, mis vastab eelkõige ettevõtjate koondumistele omastele majanduslikele kaalutlustele tähendab [sellist üleminekut]".

märkusi, kui ta tõstatas selle õigusküsimuse omal algatusel.

143. Vastutuse ülekandmise õiguspärasus oli ometi menetluse tulemuse suhtes määrav küsimus. Lisaks ei olnud selle lahendus ilmne. Sõnastus, mida Üldkohus kasutas eespool viidatud kohtuotsuses Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon, ning kaalutlused, millest lähtus Euroopa Kohus apellatsioonimenetluses, näitavad, et vastutuse ülekandmise õiguspärasus tekitas ja tekitab veelgi tõsiselt vaidlust.

144. Kõigepealt ei esita Üldkohus selle otsuse punktis 62 veenvaid selgitusi põhjuste kohta, mille tõttu tuli käesolevas asjas kõrvale kalduda karistuste isiklikkuse aluspõhimõttest. Kuigi ta viitab sellele, et väidetavalt esinevad „ettevõtjate koondumistele omased majanduslikud kaalutlused", selleks et erandkorras õigustada niisugust vastutuse ülekandmist, näib see põhjendus mulle liiga ebaselge, selleks et kalduda kõrvale Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikast tegevuse süükspanemise valdkonnas.

145. Edasi lükkas Euroopa Kohus väga selgelt ümber järelduse, mille teeb Üldkohus punktis 62 väidetavate eriliste asjaolude esinemise kohta. Kas seadusjõud kui õiguse aluspõhimõte ning turvalisuse ja stabiilsuse allikas ei eelda, et seda on võimalik kohe ja kindlalt määratleda? Tegelikult ei ole Euroopa Kohtule kunagi esitatud sellise avalduse õiguspärasuse küsimust.

146. Järelikult, kuna puudusid võistlev kohtuvaidlus ja Üldkohtu poolsed veenvad selgitused ning võttes arvesse ka Euroopa Kohtu ümberlükkavat seisukohta, leian ma, et Üldkohus ei saanud õiguspäraselt järeldada, et liidu kohus oli 23. juuli 1997. aasta avalduse ja sellega seotud vastutuse ülekandmise õiguspärasuse küsimused lõplikult lahendanud.

147. Kolmandaks olen ma seisukohal, et tuginedes TKS-i suhtes asja läbivaatamist takistavale asjaolule, lõhub Üldkohus pooltevahelise tasakaalu, asetades hageja komisjoniga võrreldes selgelt ebasoodsamasse olukorda.

148. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt on kõigil pooltel õigus esitada oma seisukoht tasakaalustatult, ilma et menetlus annaks ühele neist erilist eelist.[56] See on osa õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele.

56 – Vt Euroopa Inimõiguste Kohtu 15. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas Ernst ja teised *vs.* Belgia, punkt 60.

149. Lahendus, mille Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuses, toob aga kaasa selle, et TKS ei saa enam vaidlustada 23. juuli 1997. aasta avalduse ega sellega seotud vastutuse ülekandmise õiguspärasust, kuigi teda ei ole selles küsimuses kunagi ära kuulatud. Kui algse otsuse suhtes toimunud menetluses võeti TKS-ilt võimalus esitada oma märkused, kasutatakse tema suhtes nüüd asja läbivaatamist takistavat asjaolu, milleks on seadusjõud. Seevastu möönis Üldkohus komisjoni osas ilma igasuguse võistleva vaidluseta, et tal oli erandkorras õigus tugineda sellele avaldusele, ning lükkas seejärel TKS-i vaidlustuse seadusjõu põhimõtte alusel tagasi. Minu hinnangul võib niisugune hinnang jätta mulje, et olukord on komisjoni kasuks tasakaalust väljas.

150. Kõiki neid kaalutlusi silmas pidades olen ma seisukohal, et kui Üldkohus leidis, et liidu kohus oli vastutuse ülekandmise õiguspärasuse küsimuse lõplikult lahendanud, andis ta väära tõlgenduse eespool viidatud Euroopa Kohtu otsusele ThyssenKrupp *vs.* komisjon ning rikkus lisaks ka seadusjõu põhimõtet. Nii toimides võttis Üldkohus TKS-ilt ka võimaluse kasutada oma õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

151. Seega teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku lugeda TKS-i esitatud teine väide põhjendatuks ning tühistada vaidlustatud kohtuotsus.

D. *Vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise tagajärjed*

152. Juhuks kui tühistatakse kohtuotsus, mille peale on esitatud apellatsioonkaebus, on Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 61 sätestatud, et Euroopa Kohus võib suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks või ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab.

153. Käesolevas kohtuasjas puudutab vaidlus menetlust, mille komisjon algatas Thysseni poolt 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994 toime pandud rikkumise tõttu. Vaidlusaluse otsuse ainus ese on omistada TKS-ile 23. juuli 1997. aasta avalduse alusel vastutus Thysseni toime pandud konkurentsivastaste tegude eest ning määrata talle seetõttu trahv.

154. Kõigepealt tuleb kindlaks teha, kas komisjon võis 23. juuli 1997. aasta avalduse alusel õiguspäraselt omistada TKS-ile vastutuse Thysseni toime pandud rikkumise eest.

155. Kui komisjonil puudus õigus nii tegutseda – nagu ma leian –, tekib küsimus, kas komisjon võib aegumisnorme arvestades alustada menetlust Thysseni suhtes tegude eest, mille viimane sooritas 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994.

156. Nende kahe küsimuse üle toimus Euroopa Kohtus võistlev kohtuvaidlus. Seetõttu olen ma arvamusel, et kohtuasjas saab nendes kahes punktis teha otsuse.

157. Seega teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku analüüsida TKS-i poolt Üldkohtule esitatud neljandat ja seitsmendat tühistamisväidet.

1. TKS-ile vastutuse omistamine Thysseni toime pandud rikkumise eest

a) Poolte argumendid [57]

158. Neljanda tühistamisväite raames vaidleb TKS vastu sellele, et vastutuse omistamine Thysseni poolt toime pandud rikkumise eest on õiguspärane. Ta väidab, et 23. juuli 1997. aasta avaldus ei võimalda komisjonil sel viisil vastutust omistada. TKS tugineb esiteks Euroopa Kohtu praktikale, mille kohaselt ei saa õigusjärgluse korral pidada õigusjärglast vastutavaks tegude eest, mille on toime pannud tema õiguseellane, kui viimane veel eksisteerib. Teiseks meenutab TKS kaalutlusi, mis Euroopa Kohus tõi välja eespool viidatud kohtuotsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punktis 88, mille kohaselt ei toimunud kahe ettevõtja vahel majandustegevuse üleandmist ning vastutuse omistamist ei saa põhjendada nende ettevõtjate tegevuse ühtsusega ega TKS-i avaldustega haldusmenetluses. Viimaks tugineb TKS *ius publicum privatorum pactis mutari non potest* põhimõttele, et väita, et eraõiguslik kokkulepe, nagu 23. juuli 1997. aasta avaldus, ei saa muuta õiguslikke tagajärgi, mis on seotud avaliku õiguse sätete, eelkõige karistusõigusnormide kohaldamisega.

159. Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu. Sarnaselt märkustega, mis esitati algse otsuse suhtes läbi viidud menetluses, märkis komisjon kohtuistungil uuesti, et kõnealune olukord puudutab majandustegevuse üleandmise juhtumit. Lisaks leidis ta, et ei olnud ühtegi õiguslikku takistust, miks mitte arvesse võtta niisugust TKS-i vabatahtlikult ja teadlikult tehtud avaldust, et omistada talle vastutus Thysseni konkurentsivastaste tegude eest.

b) Minu hinnang

160. Ma ei saa nõustuda komisjoni argumentidega.

57 – Poolte argumentidest ammendavama ülevaate saamiseks vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 105–109.

161. Pidades TKS-i vastutavaks Thysseni toime pandud rikkumise eest, rikub komisjon isikliku vastutuse põhimõtet ning sellega kaasnevat põhimõtet, nimelt karistuste ja sanktsioonide isiklikkuse põhimõtet, millel põhineb õigusvastaste kartellikokkulepete süüksarvamine. [58]

162. Need põhimõtted kujutavad endast karistusõigusest pärinevaid põhitagatisi. Tulenevalt isikliku vastutuse põhimõttest vastutab igaüks vaid oma enda teo eest. Karistuste isiklikkuse põhimõtte kohaselt ei või karistada kedagi teist kui süüdiolevat isikut. Need põhimõtted keelavad seega võtta vastutusele füüsilist või juriidilist isikut, kes ei ole olnud rikkumise toimepanija või rikkumisele kaasaaitaja, ning kujutavad endast avaliku võimu *ius puniendi* teostamise piire. Need põhimõtted loovad ka vastavad piirid eraõiguslikele isikutele, kes ei saa end tõele mittevastavalt tunnistada süüdiolevaks rikkumises, mida nad ei ole toime pannud.

163. Nagu ma juba märkisin, tunnistas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, et isikliku vastutuse põhimõte on konkurentsieeskirjadele kohaldatav. Selles asjas leidis kohus, et arvestades kõnealuse rikkumise laadi ning selle eest määratud karistuste laadi ja raskust, on vastutus konkurentsieeskirjade rikkumise toimepanemise eest isiklik. [59] Juba eespool viidatud kohtuotsuses Hüls *vs.* komisjon kohaldas Euroopa Kohus süütuse presumptsiooni põhimõtet. [60] Ma ei näe, kuidas selle põhimõtte järgimine võiks kokku sobida sellise isiku süüdimõistmisega, kes tunnistab ennast süüdi tõele mittevastavalt.

164. Seega, kui majandusüksus rikub konkurentsieeskirju, peab füüsiline või juriidiline isik, kes käitab seda üksust, vastutama oma enda tegevuse tagajärgede eest, isegi kui rikkumise tuvastanud otsuse tegemise hetkel on vastutus ettevõtte käitamise eest läinud üle teisele isikule. [61] Nii kaua kui eksisteerib juriidiline isik, kes juhtis ettevõtet rikkumise ajal, vastutab ettevõtte õigusvastase käitumise eest see juriidiline isik, isegi kui vara ja töötajad, kes on rikkumisele kaasa aidanud, on pärast rikkumise perioodi üle antud kolmandale isikule. [62]

58 – Eespool viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

59 – Punkt 78.

60 – Punkt 150.

61 – Vt 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-248/98 P: KNP BT *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-9641, punkt 71); kohtuasjas C-279/98 P: Cascades *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-9693, punkt 78); kohtuasjas C-286/98 P: Stora Kopparbergs Bergslags *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-9925, punkt 37); kohtuasjas C-297/98 P: SCA Holding *vs.* komisjon (EKL 2000, lk I-10101, punkt 25), ning 11. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-280/06: ETI jt (EKL 2007, lk I-10893, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

62 – Vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs.* komisjon (punkt 25).

165. Niisuguses valdkonnas nagu konkurentsi valdkond menetlusi läbiviivad ametivõimud seisavad siiski silmitsi keerulise tegevusega, mis väljendub varjatud tegudes, mis võivad peita või muuta teo toimepanija isikut (näiteks restruktureerimise, üleandmise või muude õiguslike või organisatsiooniliste muudatuste teel [63]). Selleks et vältida, et ettevõtjad pääseksid komisjoni määratud karistustest, ning selleks, et tagada konkurentsieeskirjade tõhus rakendamine, lubab Euroopa Kohus ühe äriühingu toime pandud konkurentsivastase tegevuse süüks panna teisele äriühingule rangelt kahte liiki olukorras, nimelt esiteks, kui kõnealused ettevõtjad kuuluvad äriühingute kontserni (millega ei ole käesolevas kohtuasjas tegemist), ning teiseks, kui uus ettevõtja jätkab rikkumise toimepanija tegevust sel viisil, et esimese ja teise ettevõtja vahel on „majanduslik järjepidevus". [64]

166. „Majandusliku järjepidevuse" kriteerium saab siiski kõne alla tulla üksnes juhul, kui ettevõtte käitamise eest vastutav juriidiline isik on õiguslikult või majanduslikult lakanud olemast pärast rikkumise toimepanemist. [65] Probleemi tuum seisnebki selles.

167. Kuigi tegevus, millega seoses Thyssen osales rikkumises, loovutati alates 1. jaanuarist 1995 TKS-ile, ei lakanud Thyssen õiguslikult olemast ning jätkas majandustegevusega teistes sektorites väljaspool struktuurilist sidet TKS-iga. Nagu komisjon märkis vaidlusaluse otsuse punktis 10, oli Thyssen veel olemas selle otsuse tegemise hetkel 20. detsembril 2006. Seega ei ole käesoleval juhul tegemist – nagu märkis Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse ThyssenKrupp *vs.* komisjon punktis 88 – majandustegevuse üleandmisega ühelt ettevõtjalt teisele. Järelikult tuli Thyssenit pidada vastutavaks kõigi tegude eest, milles ta osales enne tema majandusharu üleandmist TKS-ile 1. jaanuaril 1995. Selles osas oli niisugune ka komisjoni esimene kavatsus, kuna 24. aprillil 1997 saatis ta eraldi vastuväiteteatise TKS-ile ja Thyssenile. Mõlemad ettevõtjad vastasid sellele teatisele ka eraldi.

63 – Niisuguses olukorras leiab Euroopa Kohus, et ohustatud on eesmärk karistada konkurentsieeskirjadega vastuolus oleva tegevuse eest ning hoiatavate karistuste abil hoida ära selle tegevuse kordumine (vt eespool viidatud kohtuotsus ETI jt, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

64 – Vt 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt *vs.* komisjon (EKL 1975, lk 1663, punkt 84); 28. märtsi 1984. aasta otsus liidetud kohtuasjades 29/83 ja 30/83: Compagnie royale asturienne des mines ja Rheinzink *vs.* komisjon (EKL 1984, lk 1679, punkt 9), ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni (punkt 145).

65 – Vt eespool viidatud kohtuotsus ETI jt (punkt 40). Vt ka eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, milles Euroopa Kohus lükkas tagasi argumendi, mille oli äriühing, keda süüdistati karistatavas teos, esitanud selleks, et vabastada end igasugusest vastutusest, ning mille kohaselt oli ta loovutanud teisele äriühingule tegevusala, mille raames oli ta toime pannud talle ette heidetud rikkumise (punkt 145). See kohtuasi puudutas kahe olemasoleva, tegutseva ning omavahelise struktuurilise sidemeta ettevõtja juhtumit, kus neist üks loovutas lihtsalt teatava osa oma tegevusest teisele.

168. Neil asjaoludel ei võinud komisjon vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõikes 2 kõrvale kalduda isikliku vastutuse põhimõttest, muutes TKS-i vastutavaks rikkumise eest, mille Thyssen pani toime 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994.

169. Vaidlusaluses otsuses rikutakse seega isikliku vastutuse põhimõtet ning jäetakse tähelepanuta Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tulenev otsustav asjaolu, et TKS-i ja Thysseni vahel puudub majanduslik järjepidevus.

170. Lisaks ei saanud komisjon õiguspäraselt tugineda 23. juuli 1997. aasta avaldusele, et kalduda kõrvale konkurentsiõigusnormide kohaldamisest.

171. Sel viisil toimides ei arvesta komisjon nende normide laadi ning eemaldub rollist, mis tal on nende normide alusel. Need normid põhinevad avalikul huvil. Esiteks võimaldavad need tagada terve ja tõhusa konkurentsi tekkimise ühisturul, keelates konkurentsivastased kokkulepped, ning osalevad seega liidule pandud ülesannete täitmisel. Teiseks võimaldavad need hoolitseda tarbija heaolu eest, kaitstes viimast ettevõtjate teatava tegevuse eest. Selles osas on tegemist igaühe jaoks kohustuslike õigusnormidega ning pooled ei saa seega nendest eraõiguslike kokkulepete abil kõrvale kalduda.

172. Meenutagem siinkohal siiski, et eelkõige peab komisjon kindlustama EÜ artiklis 81 sätestatud põhimõtete rakendamise.[66] Seega ei saa komisjon nõustuda ühepoolse avaldusega, nagu 23. juuli 1997. aasta avaldus, mille tulemusel kaldutakse kõrvale konkurentsivastase tegevuse omistamist puudutavatest normidest ja põhimõtetest. Samuti ei saa komisjon leppida avaldusega, millega ettevõtja tunnistab end tõele mittevastavalt süüdi rikkumises, mida ta ei ole toime pannud.

173. Seetõttu olen ma neid kaalutlusi arvestades seisukohal, et vaidlusaluse otsusega on rikutud isikliku vastutuse põhimõtet osas, mis puudutab Thysseni poolt 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994 toime pandud rikkumise süükspanemist.

174. Seega tuleb minu hinnangul tühistada vaidlusaluse otsuse artikli 2 lõige 2 osas, milles TKS-ile omistati vastutus kõnealuse rikkumise eest.

175. Thyssenile etteheidetav rikkumine on tõendatud ning Thyssen on ka ära kuulatud,

66 – Vt ELTL artikli 105 lõige 1.

kuna komisjon saatis Thyssenile 24. aprillil 1997 eraldi vastuväiteteatise, millele Thyssen vastas eraldi. Nagu ilmneb vaidlusaluse otsuse põhjenduste punktist 13, vastas Thyssen vastuväiteteatisele enda nimel.

176. Siinkohal tekib küsimus, kas komisjon saab veel määrata Thyssenile trahvi konkurentsivastaste tegude eest, mille ta pani toime 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994, nagu need on määratletud vaidlusaluse otsuse artiklis 1.

2. Komisjoni pädevuse karistada Thysseni toime pandud rikkumise eest aegumine

177. Seitsmenda tühistamisväite raames on TKS seisukohal, et Thysseni toime pandud rikkumine aegus 1999. aastal või hiljemalt 2003. aastal. Ta kinnitab nimelt, et aegumine ei katkenud ega peatunud, kuna Thyssen ei olnud algse otsuse suhtes läbi viidud menetluses pool. Lisaks väidab ta, et kuna rikkumine, mida talle ette heidetakse, on Thysseni toime pandud rikkumine, saab talle määrata karistuse ainult nii, nagu seda oleks saanud määrata tema õiguseellasele, nimelt Thyssenile.

178. Komisjon palub selle väite tagasi lükata. [67]

179. Arvestades kohtuasja faktilisi andmeid, sõltub selle väite analüüsimine sellest, kuidas tõlgendada aegumisnorme, eeskätt norme, mis reguleerivad vastavalt otsuse nr 715/78 artiklitele 2 ja 3 ning määruse nr 1/2003 artiklile 25 aegumise peatumist. Selguse kaalutlustel ning arvestades asjaolu, et nende sätete sõnastus on sisuliselt identne, lähtun ma üksnes määruse nr 1/2003 sätetest.

180. Tekib kaks küsimust.

181. Esimene puudutab aegumise peatumise ulatust. Küsimus on selles, kas liidu kohtule hagi esitamisel on aegumise peatumisel suhteline mõju, see tähendab, et aegumine peatub üksnes hagejaks oleva ettevõtja suhtes, või *erga omnes* mõju, millisel juhul toimub aegumise peatumine menetluse ajaks kõikide rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes,

67 – Poolte argumentidest ammendavama ülevaate saamiseks vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 193–198.

olenemata sellest, kas nad on hagi esitanud või mitte. Erinevalt sellest, mis on sõnaselgelt ette nähtud aegumise katkemise juhul, vaikib määruse nr 1/2003 artikli 25 lõige 6 selles küsimuses.

182. See küsimus on identne sellega, mis tekib apellatsiooni raames, mis esitati eespool viidatud Üldkohtu otsuse peale kohtuasjas ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon. Selles kohtuotsuses tõdes Üldkohus, et määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikes 6 sätestatud aegumise peatumine kehtib üksnes hagi esitanud ettevõtja suhtes.[68] Euroopa Kohus peab selles küsimuses esimest korda otsuse tegema.

183. Teine küsimus puudutab tühistava kohtuotsuse mõju. Küsitav on, kas kohtumenetluse tulemusel komisjoni otsuse tühistamine muudab aegumise peatumise, nagu ka otsuse enda tagasiulatuvalt olematuks. Euroopa Kohus vastas sellele eitavalt 15. oktoobri 2002. aasta kohtuotsuses Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* Komisjon.[69]

184. Põhjustel, mille ma esitan allpool, ei nõustu ma Üldkohtu seisukohaga eespool viidatud kohtuotsuses ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon ega Euroopa Kohtu seisukohaga eespool viidatud kohtuotsuses Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon. Aegumisnormide kõnealune tõlgendus koostoimes erinevate aegumist katkestavate toimingutega ning menetluste kestusega muudab mõttetuks aegumise põhimõtte kui sellise.

185. Käesolev kohtuasi on selle kohta suurepärane näide, kuna viisteist aastat pärast rikkumise lõppemist ei ole Thysseni saatus tänaseni lõplikult selge. Selle on põhjustanud paljud aegumist peatavad toimingud (kokku kuus), algse otsuse tühistamine TKS-i puudutavas osas ning aegumise peatumine

68 – Punktid 151–158. Oma arutluskäigu põhjendamiseks esitas Üldkohus järgmised põhjused. Kuna aegumise peatumine on erand viieaastasest aegumistähtaja põhimõttest, tuleb seda mõistet tõlgendada kitsalt. Kuna aegumise peatumine puudutab olemuselt olukorda, kus komisjon on otsuse juba vastu võtnud, ei ole sellele peatumisele enam vajalik anda *erga omnes* mõju. Lõpuks, vastavalt Euroopa Kohtu 14. septembri 1999. aasta otsusele kohtuasjas C-310/97 P: komisjon *vs.* AssiDomän Kraft Products jt (EKL 1999, lk I-5363) välistasid kohtumenetluse suhteline mõju ning nimetatud mõjuga Euroopa Kohtu arvates seotud tagajärjed üldiselt selle, et kõnealuse otsuse adressaadiks oleva ettevõtja esitatud hagiavaldus mõjutaks selle otsuse teiste adressaatide olukorda.

69 – 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punktid 142–157. Üldkohtu osas vt eelkõige 6. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-22/02 ja T-23/02: Sumitomo Chemical ja Sumika Fine Chemicals *vs.* komisjon (EKL 2005, lk II-4065, punktid 80–102) ning eespool viidatud kohtuotsus ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon (punktid 151–158), mille peale – meenutagem – esitati apellatsioonkaebused, mille lahendamine on praegu Euroopa Kohtus pooleli (C-201/09 P ja C-216/09 P).

üheteistkümneks aastaks.[70] Nii üllatav kui see võib ka paista, ei ole määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikes 5 sätestatud kümneaastane aegumistähtaeg ikka veel möödunud. See möödub aprillis 2016 ehk 21 aastat pärast rikkumise lõppu.

a) Sissejuhatavad kaalutlused

186. Enne nende küsimuste käsitlemist on vaja meenutada aegumisnormide laadi ja ulatust konkurentsimenetluses.

187. Menetluste aegumine kujutab endast meie õigussüsteemi universaalset aluspõhimõtet. Seda võib määratleda kui kriminaalasja lõpetamise põhjust, mis saabub alates rikkumise toimepanemise päevast teatava ajavahemiku möödumisel. Menetluste aegumist kohaldatakse üldjuhul kõigile, isegi kõige raskematele rikkumistele, kusjuures ainsaks erandiks on inimsusevastased kuriteod, mis on vastavalt rahvusvahelistele nõuetele tunnistatud aegumatuteks. Aegumistähtaja möödumisel on kriminaalasi kustunud ning ükski menetlus rikkumise toimepanijate suhtes ei ole enam võimalik.

188. Aegumisega soovitakse luua ühiskondlik rahu ning aegumine vastab üldisele huvile õiguskindluse järele. 24. septembri 2002. aasta otsuses kohtuasjas Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon[71] kinnitas Euroopa Kohus seoses aegumisega, et „õiguskindluse põhinõudega on vastuolus see, kui komisjon saaks oma pädevuse teostamist lõputult edasi lükata", ning et komisjoni ülesande täitmiseks peab olema eelnevalt kindlaks määratud aegumistähtaeg.[72] Tavapäraselt on aegumine õigustatud mitmel põhjusel. Kõigepealt kaotab karistamine oma mõtte, kuna rikkumisega avalikule korrale põhjustatud häired kaovad järk-järgult. Edasi on asjaomaste isikute ja ettevõtjate huvide kaitset arvestades pärast teatava ajavahemiku möödumist keerulisem rikkumist puudutavaid tõendeid säilitada või koguda. Viimaks võimaldab aegumine

70 – Thyssen lõpetas rikkumise 1. jaanuaril 1995. Aegumistähtaeg katkes tema ja kõigi teiste kartellis osalenud ettevõtjate suhtes 24. aprillil 1997, kui saadeti vastuväiteteatis, ning seejärel 21. jaanuaril 1998, kui tehti algne otsus. Aegumistähtaeg kulges kuni 11. märtsini 1998 ehk ligikaudu poolteist kuud, kuni TKS esitas Üldkohtule tühistamishagi. Aegumine oli peatunud kuni 13. detsembrini 2001, kui Üldkohus tegi eespool viidatud kohtuotsuse Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni *vs.* komisjon, ehk seitse aastat ja kaks kuud. Aegumistähtaeg katkes uuesti 5. aprillil 2006, kui saadeti uus vastuväiteteatis, ning seejärel 20. detsembril 2006, kui tehti teatavaks vaidlusalune otsus. Tähtaeg kulges seega 20. detsembrist 2006 kuni 6. veebruarini 2007, kui TKS esitas vaidlusaluse otsuse peale tühistamishagi, ehk ligikaudu poolteist kuud. Tähtaeg oli taas peatunud alates selle hagi esitamisest kuni 1. juulini 2009, kui Üldkohus tegi vaidlustatud kohtuotsuse, ehk kaks aastat ja viis kuud. Aegumistähtaeg kulges uuesti viimati nimetatud kuupäevast kuni käesoleva apellatsioonkaebuse esitamiseni 2. septembril 2009 ehk kaks kuud. Alates viimati nimetatud kuupäevast kuni tänaseni on aegumine peatunud olnud ligikaudu üks aasta.

71 – 24. septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-7869.

72 – Punktid 139 ja 140. Vt ka 2. oktoobri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P ja C-180/01 P: International Power jt *vs.* NALOO (EKL 2003, lk I-11421, punktid 106 ja 107).

eelkõige karistada uurimisasutusi aegluse, tegevusetuse või isegi hooletuse eest ning soodustab rikkumise toime pannud isikute üle mõistliku aja jooksul kohtupidamist.

189. Konkurentsiõiguse rikkumised aeguvad viie aasta möödumisel rikkumise toimepaneku päevast, nagu sätestavad määruse nr 1/2003 artikli 25 lõiked 1 ja 2. Sellegipoolest võivad määruse artikli 25 lõike 3 kohaselt katkestada selle aegumistähtaja kulgemise komisjoni meetmed, mille eesmärk on rikkumist uurida või algatada selle suhtes menetlus. Katkemine muudab tagasiulatuvalt olematuks juba kulgenud tähtaja ning on lähtepunktiks uuele tähtajale. Lisaks võib määruse artikli 25 lõike 6 kohaselt aegumine peatuda kohtumenetluse ajaks. Sellisel juhul peatub aegumistähtaja kulgemine silmapilkselt.

190. Viimaks sätestas liidu seadusandja määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikes 5, et aegumistähtaeg möödub, kui maksimaalselt kümne aasta pikkune ajavahemik lõpeb ilma, et komisjon oleks määranud trahvi. Ta lisab siiski, et see tähtaeg pikeneb aja võrra, mille jooksul oli aegumistähtaeg peatunud.

b) Esimene küsimus aegumise peatumise suhtelise või absoluutse mõju kohta

191. Ma leian, et aegumise peatumine kohtumenetluse ajaks peab kehtima kõigi rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes, sõltumata sellest, kas nad esitasid hagiavalduse või mitte.

192. Seega ei nõustu ma seisukohaga, milleni jõudis Üldkohus eespool viidatud kohtuotsuses ArcelorMittal Luxembourg jt *vs.* komisjon ja mille kohaselt peatub aegumine ainult hagejaks oleva ettevõtja suhtes, ning seda kahel põhjusel.

193. Esiteks ei võta see seisukoht arvesse aegumise objektiivset laadi. Aegumine on nimelt seotud üksnes asjaoludega. Aegumine on tegelik ega sõltu asjaomastest isikutest. Seega, kui komisjoni võimalus võtta meede lõpeb aegumise tulemusel, puudutab see lõppemine kõiki kõnealuseid asjaolusid ning isikuid.

194. Mis puudutab aegumise katkemist, siis tuleneb see väga selgelt määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikest 4, kuna selles sättes on märgitud, et „aegumise katkemine kehtib kõikide rikkumises osalenud ettevõtjate ja ettevõtjate ühenduste suhtes". Määruse artikli 25 lõike 6 sõnastus on aegumise peatumise osas

üldisem ning ei täpsusta seda küsimust. Kuigi õigusnormides ei ole selle kohta midagi sätestatud, leian ma siiski, et aegumise katkemise ja aegumise peatumisega kaasnev mõju peab olema samasugune. Mõlemad kujutavad endast aegumise erandit. Kuna aegumine on objektiivne, peavad katkemine ja peatumine seega mõlemad olema kohaldatavad asjaoludele endile. See kehtib seda enam, et käesolevas asjas on tegemist keerulise, jätkuva ning eelkõige kollektiivse rikkumisega.

195. Teiseks on Üldkohtu kasutatud lahendus ohtlik. Peatumise suhteline mõju võib tegelikult viia selleni, et komisjon ei saa enam võtta meetmeid ekslikult kõrvalejäänud ettevõtja suhtes, kuna see meede võib olla aegunud.

196. Seega ei näe ma mingit põhjust eristada – mis on minu arvates kunstlik – ühe või teise mõju rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes.

197. Käesolevas kohtuasjas määruse nr 1/2003 artikli 25 lõike 6 kohaldamisel teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku järeldada, et aegumise peatumine kohtumenetluse ajaks peab kehtima kõigi rikkumises osalenud ettevõtjate suhtes, sõltumata sellest, kas nad esitasid hagiavalduse või mitte.

c) Teine küsimus otsust tühistava kohtuotsuse mõju kohta aegumistähtaja arvutamisele

198. Nagu ma märkisin, pöörduti küsimusega otsust tühistava kohtuotsuse mõju kohta aegumistähtaja arvutamisele Euroopa Kohtu poole juba kohtuasjas, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon ja mis käsitles konkurentsivastast kartellikokkulepet polüvinüülkloriidi valdkonnas. Selle kohtuasja asjaolud on küllaltki sarnased käesoleva kohtuasjaga, kuna liidu kohus tühistas komisjoni esimese otsuse rikkumise tuvastamise kohta ning pärast seda tuginesid ettevõtjad menetluse aegumisele.

199. Selles kohtuotsuses lükkas Euroopa Kohus tagasi hagejate argumendi, et esimese otsuse tühistamine muutis aegumise peatumise, nagu ka otsuse enda, tagasiulatuvalt olematuks. Euroopa Kohus leidis, et niisugune tõlgendus võtaks peatumisnormilt kogu selle mõtte, kuna tema hinnangul „õigustab

peatumist just asjaolu, et hagi on Esimese Astme Kohtus või Euroopa Kohtus menetlemisel, mitte järeldused, milleni need kohtud oma kohtuotsuses jõuavad". [73]

200. Selle arutluskäigu põhjal mõistan ma, et Euroopa Kohus soovib kaitsta komisjoni õigust menetlust läbi viia kohtumenetluste pika kestuse eest. Kui liidu kohus möönaks, et otsuse tühistamine toob kaasa peatumise tagasiulatuva kadumise, paneks ta ennast ja komisjoni olukorda, kus kohtumenetluse lõppedes on tegu aegunud, võttes arvesse kohtumenetluse kestust.

201. Olgu see kavatsus kui tahes kiiduväärt, ei leia ma siiski, et see võiks lubada niisugust tõlgendust, nagu on antud kõnealuses kohtuotsuses.

202. Kõigepealt, kuigi ma nõustun järeldusega, et peatumist õigustab kohtumenetluse toimumine, mitte selle tulemus, peab liidu kohus siiski tegema tühistavast kohtuotsusest kõik vajalikud järeldused.

203. ELTL artikli 264 esimesest lõigust ilmneb nimelt, et „[k]ui hagi on põhjendatud, tunnistab Euroopa […] Kohus asjassepuutuva õigusakti tühiseks". Tühistava kohtuotsuse tagajärjel kaob asjaomane akt seega tagasiulatuvalt õigussüsteemist. Kohtupraktika kohaselt peetakse seda akti seega mitte kunagi eksisteerinuks. [74] Akti tagajärjed muutuvad tagasiulatuvalt olematuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Kohus märgib vastavalt ELTL artikli 264 teisele lõigule, milliseid tühiseks tunnistatud õigusakti tagajärgi loetakse kehtivaks. Selles suhtes ei ole minu jaoks kahtlust, et asjaomase akti õiguslikud tagajärjed on ainult need, mis sisalduvad selle resolutsioonis.

204. Poolte kohta leiab Euroopa Kohus, et tuleb „taastada nende endine olukord ja […]

73 – Punktid 152 ja 153.

74 – Vt 31. märtsi 1971. aasta otsus kohtuasjas 22/70: komisjon *vs.* nõukogu (EKL 1971, lk 263, punkt 59); 26. aprilli 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 97/86, 99/86, 193/86 ja 215/86: Asteris jt *vs.* komisjon (EKL 1988, lk 2181, punkt 30), ning 26. aprilli 1994. aasta otsus kohtuasjas C-228/92: Roquette Frères (EKL 1994, lk I-1445, punkt 17).

asuda vaidlusaluseid küsimusi uuesti uurima, et lahendada need kooskõlas [liidu] õigusega".[75] Teisisõnu tuleb pooled asetada samasse ja sarnasesse seisundisse, milles nad olid enne tühistatud õigusakti. Seetõttu ei saa neid põhimõtteid kohaldades kõnealusest aktist hilisemaid menetluslikke asjaolusid mingil juhul arvesse võtta. Samamoodi nagu kehtetu uurimismeede ei saa aegumist katkestada, ei saa tühise otsuse peale esitatud hagi olla peatava toimega.

205. Poolte endise olukorra taastamine tähendab seda, et pärast tühistavat kohtuotsust käsitatakse neid olevat sellises õiguslikus olukorras, nagu tühistatud õigusakti ei oleks kunagi tehtud. Vaidlusaluste küsimuste uuesti uurima asumine, et lahendada need kooskõlas liidu õigusega, tähendab seda, et uue uurimise ajal otsustatakse, millised on kohaldatavad õigusnormid nii vormi kui sisu osas, nii, nagu tuleks karistus määrata esimest korda. Kui näiteks õiguslikku alust, mis lubas karistuse määrata, enam ei ole, ei saa meedet ilmselgelt uuesti võtta. Kui tähtaeg meetme võtmiseks on möödunud, ei mõista ma, kuidas saaks meetme võtmine jätkuvalt võimalik olla.

206. Konkurentsimenetluses peaks see niisiis tähendama, et otsuse tühistamine toob kaasa aegumise peatumise tagasiulatuva kadumise ning et komisjon peab tähtaja jooksul, mis talle jääb enne aegumist, võtma vastu uue otsuse, mis on kooskõlas liidu õigusega.

207. Vastupidise lahenduse kasutamine rikub pealegi kohustust järgida mõistliku aja nõuet, mis on tagatud nii harta artikli 41 lõikes 1 ja artikli 47 lõikes 2 kui ka EIÕK artiklis 6.[76]

208. Määruse nr 1/2003 artiklis 25 kehtestatud normide tõlgendus ei tohi mingil ettekäändel võtta ettevõtjalt õigust sellele, et tema suhtes viiakse menetlus läbi ja tehakse otsus mõistliku aja jooksul. Selle aluspõhimõtte järgimise kohustus lasub eelkõige komisjonil, kes vastutab menetluse haldusstaadiumi

75 – Eespool viidatud 31. märtsi 1971. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* nõukogu (punkt 60).

76 – Ülevaate saamiseks sellest põhimõttest vt minu ettepaneku punkt 267 jj kohtuasjas C-385/07 P: Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland *vs.* komisjon, milles tehti otsus 16. juulil 2009 (EKL 2009, lk I-6155).

eest. [77] Samuti lasub see kohustus liidu kohtul, kelle ülesanne on kontrollida komisjoni otsuste seaduslikkust. [78]

209. Nii aegumisnormidest kui ka mõistliku aja põhimõttest tulenevalt on ajafaktor menetluste korraldamisel kohustuslik kriteerium. Need väljendavad õiguskorra õiguspärast huvi kehtestada teatavad tähtajad komisjonil oleva menetluste läbiviimise pädevuse teostamisele ja kohtute ülesandeks oleva seaduslikkuse kontrolli teostamisele. Nagu Euroopa Kohus otsustas 21. septembri 2006. aasta kohtuotsuses Technische Unie *vs.* Komisjon, [79] tuleb vältida seda, et kaitseõigusi saaks korvamatult kahjustada uurimisetapi ülemäärase kestuse tõttu ning et see kestus võiks takistada niisuguste tõendite kogumist, mille eesmärk on ümber lükata selliste tegude esinemine, mis võivad olla asjaomaste ettevõtjate vastutuse tekkimise aluseks. Sel põhjusel leiab Euroopa Kohus, et kaitseõiguste tõhususe võimaliku nõrgenemise allika hindamine peab hõlmama kogu menetlust – nii haldus- kui kohtumenetlust, viitega menetluse kogukestusele. [80]

210. Kas konkurentsiõiguse rikkumist puudutav menetlus, mis üldjuhul aegub viie aasta jooksul, kuid mis on jätkuvalt pooleli 20 aastat pärast rikkumise toimepanemist, järgib mõistlikku aega?

211. Komisjon, nagu ka liidu kohus, peab seega tagama, et aegumisnormide rakendamine soodustab rikkumise toimepanijate suhtes otsuse tegemist mõistliku aja jooksul ja hoolikalt läbiviidud menetluses. Kui sisulised küsimused takistavad nende eesmärkide saavutamist, on liidu kohustus pärast analüüsi läbiviimist leida vajalikud lahendused.

212. Neid asjaolusid arvestades teen ma seega Euroopa Kohtule ettepaneku leida, et määruse nr 1/2003 artikli 25 lõike 6 kohaldamisel käesoleva kohtuasja suhtes muutis kohtumenetluse tulemusel otsuse tühistamine peatumise, nagu ka otsuse enda tagasiulatuvalt olematuks.

77 – Üldkohtu 22. oktoobri 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-213/95 ja T-18/96: SCK ja FNK *vs.* komisjon (EKL 1997, lk II-1739, punktid 55 ja 56 ning seal viidatud kohtupraktika), milles kohus märkis, et „komisjoni poolt mõistliku aja järgimine konkurentsipoliitika valdkonnas toimuvate haldusmenetluste tulemusel otsuste vastuvõtmisel on […] ühenduse õiguse üldpõhimõte".

78 – Euroopa Kohus tõi konkurentsiõigusesse sisse õiguse kohtuotsusele mõistliku aja jooksul konkurentsimenetlustes 17. detsembri 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-8417). Seejärel leidis ta eespool viidatud kohtuotsuses Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland *vs.* komisjon, et selle kohustuse järgimata jätmise peale võib esitada kahju hüvitamise nõude ELTL artikli 268 ja artikli 340 teise lõigu alusel ühenduse vastu esitatud hagis.

79 – 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-113/04 P: Technische Unie *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8831.

80 – Punktid 55 ja 56 ning seal viidatud kohtupraktika.

d) Kohaldamine käesoleva kohtuasja suhtes

213. Neid asjaolusid arvestades on rikkumine, mille Thyssen pani toime 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994, aegunud alates 24. aprillist 2002.

214. Algse otsuse tühistamine muutis aegumise esimese peatumise, nagu ka otsuse, olematuks. Viimane aegumist katkestav toiming oli seega vastuväiteteatise teatavakstegemine 24. aprillil 1997. Vastavalt määruse nr 1/2003 artikli 25 lõikele 5 algab katkenud aegumistähtaja kulg iga kord uuesti. Järelikult lõppes Thysseni toime pandud rikkumise viieaastane aegumistähtaeg 24. aprillil 2002.

215. Thysseni toime pandud rikkumine on järelikult aegunud.

VI. Kohtukulud

216. Kodukorra artikli 122 esimene lõige sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse.

217. Vastavalt kodukorra artikli 69 lõike 2 esimesele lõigule, mida kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

218. Käesolevas kohtuasjas jäeti enamik komisjoni nõuetest rahuldamata. Seetõttu teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku jätta komisjoni kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja 50% TKS-i kohtukuludest.

219. TKS kannab 50% oma kohtukuludest.

VII. Ettepanek

220. Eespool esitatud kaalutlusi arvesse võttes teen ma Euroopa Kohtule ettepaneku langetada järgmine otsus:

„1. Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 1. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas T-24/07: ThyssenKrupp Stainless AG *vs.* komisjon.

2. Tühistada komisjoni 20. detsembri 2006. aasta otsuse 2007/486/EÜ, mis käsitleb Euroopa ESTÜ asutamislepingu artikli 65 alusel algatatud menetlust (juhtum COMP/39.234 – sulami lisamaks, otsuse uuesti vastuvõtmine), artikli 2 lõige 2 osas, milles ThyssenKrupp Stainless AG-le omistatakse vastutus rikkumise eest, mille Thyssen Stahl AG pani toime 16. detsembrist 1993 kuni 31. detsembrini 1994.

3. Lugeda Thyssen Stahl AG toime pandud rikkumine aegunuks.

4. Jätta Euroopa Komisjoni kohtukulud tema enda kanda ning mõista temalt välja 50% ThyssenKrupp Stainless AG kohtukuludest.

5. Jätta 50% ThyssenKrupp Stainless AG kohtukuludest tema enda kanda."